

laiškai lietuviams

rugsėjis / september 1984

DVI TAUTOS ŠVENTĖS	253	A. Tyruolis
ŠV. KAZIMIERO LIGA IR MIRTIS	256	Kun. Kazimieras Vaičionis
POEZIJA IŠ LIETUVOS	259	N.N.
JĖZAUS ISTORIŠKUMO KLAUSIMU	260	P. Daugintis, S.J.
AR TAI TIKRAI LIETUVIŠKOS TRADICIJOS?	265	Danutė Bindokienė
NE PASMERKTI, BET GELBĖTI	268	Chiara Lubich
SEKSAS - DOVANA IR UŽDAVINYS	269	Kun. Jonas
VIS TIE VARGŠAI TĖVAI KALTI . . .	276	Juozas Vaišnys, S.J.
KAS MAN TIKĖJIME MALONIAUSIA IR SUNKIAUSIA	281	Snieguolė Zalatorė
RAIBOS AGAVOS	283	A. T.
KALBA	284	Juozas Vaišnys, S.J.
TĖVYNĖJE	286	Gediminas Vakarīs
TRUMPAI IŠ VISUR	287	J. Pr.
ATSIŲSTA PAMINĖTI	288	Red.
EKSKURSIJA Į AUSTRALIJĄ	288	Red.

Šis numeris iliustruotas nuotraukomis iš Šv. Petro ir Pauliaus bažnyčios Antakalnyje, kur yra perkeltas šv. Kazimiero karstas. Viršelio piešinys — Linos Didžbalytės.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Letters to Lithuanians (ISSN 00301-540) is published monthly except July and August, when bimonthly, for \$8.00 a year by Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Second class postage paid at Chicago, IL and additional mailing offices. Postmaster: Send address changes to “Laiškai Lietuviams”, 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636.

*religinės ir tautinės
kultūros žurnalas*

1984 / RUGSĖJIS - SEPTEMBER / VOLUME XXXV, NO. 8

DVI TAUTOS ŠVENTĖS

A. TYRUOLIS

RUGSĖJO AŠTUNTOJI

Nepriklausomoj Lietuvoj po Vasario 16 d. šventės Rugsėjo 8 buvo antroji valstybinė šventė. Ji pradėta švęsti 1930 m., kai buvo minima 500 metų nuo Vytauto Didžiojo mirties. Lietuvių tautos atgimimo dainius Maironis savo Lietuvos istorijoje pirmasis Vytautą pavadino Didžiuoju. Tas vardas greit prigijo visoj tautoj. Sukakties proga 1930 m. Vytauto Didžiojo vardu buvo pavadintas Lietuvos universitetas Kaune ir daug kitų įstaigų.

1430 m. rugsėjo 8 d. Vytautas, kaip didysis Lietuvos kunigaikštis, buvo planavęs vainikuotis Lietuvos karaliaus karūna. Bet dėl lenku intrigų ta karūnacija nebeįvyko, ir Vytautas mirė tų pačių metų spalio 27 d. Trakuose, sulaukęs 80 metų amžiaus.

Rugsėjo 8 d. šventės tikslas — priminti tautai, kokios galybės ji buvo pasiekus Vytauto Didžiojo laikais, kai Lietuvos ribos ėjo nuo Baltijos jūros iki Juodosios jūros. Kartu ta šventė turėjo priminti, kad Lietuva buvo pasiryžus eiti savarankišku keliu, laisva nuo visokių ryšių ir unijų su kitomis tautomis ir valstybėmis.

Dideli buvo Vytauto Didžiojo darbai lietuvių tautai, ir tas titulas jam tiko ne mažiau, kaip, sakysim, graikų Aleksandriui Didžiajam, kuris Graikijos ribas praplėtė iki tolimosios Azijos, ar kad ir lenkų karaliui Kazimierui Didžiajam, kuris praplatino Lenkijos ribas XIV amžiuje.

Tik Vytauto Didžiojo narsa ir sugebėjimais buvo nugalėtas galingasis kryžiuočių ordinas 1410 m. prie Žalgirio ir Lietuva išgelbėta nuo senųjų prūsų likimo — visiško pavergimo.

Tad nenuostabu, kad jau nuo XVI a. Vytautas Didysis įėjo į grožinę literatūrą kaip pergalingas ir didžiai teisingas valdovas. Poetas Ignacas Kra-

Šv. Petro ir Pauliaus bažnyčios skliautų fragmentas (Vilnius).

ševskis praėjusio amžiaus vidury parašė "Vytauto kovos" (Witoldowe boje), kuris mūsų aušrininkus ragino dar labiau pamilti Vytautą Didįjį, semiantis stiprybės iš praeities, kaip liepia ir mūsų himno žodžiai.

O didysis mūsų tautos dainius Maironis, didžiai brangindamas Vytautą Didįjį, jo 500 metų mirties sukakties proga parašė veikalą-dramą "Didysis Vytautas-Karalius", kur kėlė galingojo valdovo žygius ir nuopelnus. Į savo poemą "Jaunoji Lietuva" Maironis yra įdėjęs Vytauto Didžiojo vainikavimo diena atminti himną, kuris skamba taip:

Pasveikinkm rytą naujosios gadynės!
Jo gandas plačiai nuskambės.
Šiandieną tėvynė didvyriui tėvynės
Uždėjo vainiką garbės.

Nuslinko naktis,
Atgimimo viltis
Teeina po Lietuvą mūsų,
Kur skaisčios sesutės,
Kur vargšės motutės
Nuo Vilniaus lig Kuršo ir Prūsų!

Lietuvos nepriklausomybės priešaušriui
Vytautas Didysis buvo svarbus akstinas: jo
vardu eita į tautos išsilaisvinimo žygius.

SPALIO DEVINTOJI

1920 m. spalio 9 d. Lenkija sulaužė ką tik pasirašytą Suvalkų sutartį, kuria Vilnius buvo pripažintas Lietuvai. Ta tautinio gedulo diena buvo kasmet švenčiama nepriklausomoj Lietuvoj, turint viltį atgauti istorinę Lietuvos sostinę ir išlaisvinti pavergtą tautos dalį. Tos dienos minėjimu ypač rūpinosi Vilniui vaduoti sąjunga, įsteigta 1925 m. Spalio 9 d., kaip gedulo dieną, visoj Lietuvoj lygiai 12 val. dienos būdavo sustabdomas vienai minutei visas judėjimas ir darbas. Sąjungos paleisti šūkiu buvo: "O Vilniaus neužmiršk, lietuvi" (Maironio) ir "Mes be Vilniaus nenurimsim!" (Petro Vaičiūno). Kone 20 metų Vilnius ir Vilniaus kraštas buvo atskirti nuo Lietuvos. Kultūriniu, ekonominiu ir politiniu atžvilgiu Lietuvai buvo padarytas labai didelis nuostolis. 1939 m. rudenį Vilnius iš Stalino malonės grįžo Lietuvai, kurią netrukus užėmė rusai.

Netekus Vilniaus, kovingumo dvasia buvo didelė. Užtenka tik pažvelgti į antologiją "Mūsų Vilniaus poezija", kurią 1932 m. išleido "Sakalo" leidykla Kaune. Dar prieš nepriklausomybės atgavimą mūsų didysis poetas Maironis savo poemoje "Mūsų vargai" ragino:

O Vilniaus neužmiršk, lietuvi!
Čia ne tiktai kad praeitis,
Čia irgi tavo ateitis,
Čia kova vedama už būvį.

O Želigovskiui Vilnių pagrobus, Maironis ragino lietuvi:

Gana lietuviškos kantrybės!
Ginkluota kelkis Lietuva!
Dienelė laukia nelengva,
Bet gelbės dangiškos galybės,
Ir paskutinė bus kova!

Vilniaus neužmiršti, už jį melstis ir kovoti ragino ir kiti poetai, kaip Faustas Kirša, Adomas Jakštas, Kazys Binkis, Augustaitytė-Vaičiūnienė, Balys Sruoga, Bernardas Brazdžionis, o ypač daug eilių Vilniaus tema sukūrė Petras Vaičiūnas. Poetas Kazys Binkis parašė garsų "Geležinio vilko maršą":

Juodbėriai, galvas aukštyn!
Vilko maršą drožkit kojom!
Likit sesės — mes išjojam,
Mes tejosim lig rytojaus,
O rytoj ugnin!

Daug gerų darbų Vilnių vaduojant atliko Vilniui vaduoti sąjunga, nuo 1928 m. leidusi žurnalą "Mūsų Vilnius". To žurnalo redakcijoje ir Vilniui vaduoti s-gos centro komitete dirbo po 1920 m. iš Vilniaus priverstas pasitraukti žinomas žurnalistas Vincas Uždavinsys (1902-1983). Jis buvo gimęs Varėnos apylinkėse, Trakų aps. Baigęs Vilniaus gimnaziją 1925 m., anksti įsijungė į lietuvių spaudos darbą, redagavo "Mūsų Vilnių". Be spaudos darbo V. Uždavinsys nemaža paskaitų skaitė Vilniaus klausimais įvairiose Lietuvos vietovėse. 1936-37 metais lankėsi Jungtinėse Amerikos Valstybėse Vilniui vaduoti s-gos reikalais. Tuoj po praėjusio karo buvo išvežtas į Sibirą, grįžęs iki mirties gyveno Vilniuje. Paminėtinos jo knygos: "Vilniaus krašto vaizdų albumas"

ŠV. KAZIMIERO LIGA IR MIRTIS

KUN. KAZIMIERAS VAIČIONIS

1483 metais šv. Kazimieras pasijuto susirgęs džiova, ir tai buvo greitoji jos forma. Dėl nuolat pakilusios temperatūros visas organizmas silpo. Kadangi džiova padidina lytinį juslingumą, gydytojai dėl vyravusios tuomet klaidingos pažiūros, kaip priemonę pasveikti, jam siūlė paimti sugulovę. Artimieji sutiko, net įkalbinėjo taip pasielgti, bet šventasis atkirto: verčiau laikinąjį gyvenimą teprarasiąs, o ne amžinąjį. Jis pasipiktinęs priekaištavo artimiesiems, kaip jie nerausta, siūlydami jam tokį dalyką, o tėvams uždraudė apie tai net užsiminti; kitos sveikatos jis nenorįs žinoti, kaip Kristų, pas kurį jis ir su šia sveikata greit nueisiąs.

Čia jis pasirodo esąs valios ir sąžinės didvyris, 24-25 metų vyras, pagautas džiovos, kada lytinis gaivalas agresyviai įneša liguistą chaosą į žmogaus organizmą, aštrindamas jo juslingumą, geležine valia, apsisarvavęs Dievo malone, karališkai valdo save, savo kūną bei maištaujančius jausmus. Tai herojiškai stiprios asmenybės pavyzdys, uždegantis kiekvieną už skaistumą bekovojantį žmogų ir aiškiai įrodantis, jog šventumas yra galimas ir pasiekiamas.

1483 m. rudenį, pradėjus šalti, jo sveikata apgaulingai lyg ir pagerėjo, ir jis su motina bei dvariškiais išsirengia į Vilnių, kurį buvo pamilęs. Kalėdų švęsti sustoja Gardine ir ten uoliai dalyvauja pamaldose Vytauto Didžiojo statytoje Paimtosios dangun Marijos bažnyčioje. Po Kalėdų švenčių priiminėja su prašymais bei skundais pas jį besiveržiančius didikus, bajorus, valstiečius. Galop visai sunkiai suserga ir nebepajėgia tęsti kelionės į Vilnių. Dar labiau sveikatai pablogėjus, skubiai iš Liublino seimo iškvie-

čiamas tėvas, prie kurio sūnus buvo labai prisirišęs ir, nujausdamas mirtį, prašė jį kuo greičiau atvykti. Vasario 20 d. tėvas jau buvo Gardine. Atvyko ir Krokuvos vyskupas Jonas Zeževskis. Kovo pirmosiomis dienomis su reikalais iš Pskovo per Vilnių atvyksta delegacija: miesto seniūnas ir kiti, kurie nuliūdusio ir susirūpinusio karaliaus buvo labai pagarbiai priimti, išklausti ir apdovanoti. "Prie mūsų pasiuntinio tada mirė karaliaus sūnus", — rašo Pskovo metraštis. Kovo ketvirtą dieną pilies koplyčioje anksti rytą, išklausęs, kaip visada, šv. Mišias ir priėmęs šv. Komuniją, šv. Kazimieras su kniubo į vyskupo Jono Zeževskio rankas. Lenkų rašytoja Antonina Domanska taip aprašo šv. Kazimiero mirtį:

Atneštas lektikoje, su didžiausiu pasigėrėjimu įsmeigė akis į altoriaus paveikslą, į Angelų Karalienės veidą, kartodamas: "Omni die dic Mariae". Per evangeliją paprašė pastatyti, klausėsi Kristaus žodžių nuleista galva. Per pakylėjimą parpuolė ant abiejų kelių, gydytojų ir dvariškių keliamas, su liūdnu priekaištu pažvelgė į juos ir tarė: "Kodėl esate tokie įkyrūs ir mane varginaite, kai mano Viešpats nužengia iš dangaus?!" Beklūpančiam galva žemyn nusvirus ir giliame nusizeminime jis pradėjo alpti, bet, dvariškių atguldytas į nešiojamą kėdę-lektiką, atsigavo. Išgirdęs kunigo žodžius: "Štai Dievo Avinėlis", jis pagyvėjo ir visas nušvitęs kartojo: "Viešpatie, nesu vertas, kad ateitum..., bet tik tark žodį..." Celebrantas suteikė jam paskutinį kartą Švč. Sakramentą-Viatiką, tardamas: "Mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Kūnas tesergsti tavo sielą amžinajam gyvenimui". Po "Ite missa est", kaip paprastai, karališkasis choras užgiedojo šv. Kazimiero mylimiausiąją giesmę "Omni die", bet, nebaigus posmelio, kapelionas, pakeldamas ranką, nutraukė džiaugsmingą jo melodiją ir su ašaromis pradėjo "Requiem aeternam — Amžinąjį atilsį duok jam, Viešpatie!"

(1934), "Europa iš automobilių" (1934), "Lietuvių maldininkų ekskursija į Liurdą" (1934). Po praėjusio karo parašė "Po Vilniaus apylinkes" (1958), "Pirčiupio kaimo tragedija" (1958). Pirčiupyje žuvo daug V. Uždavinio giminaičių.

Taip 1484 metais kovo 4-osios ankstyvą rytmetį mirtis nutraukė mūsų tautos Globėjo, karaliaičio Kazimiero Jogailaičio gyvenimo himną, kurį jis Nukryžiuotojo savo Sinjoro Kristaus ir Meilingosios Motinos garbei kūrė 25 metus ir 5 mėnesius: kūrė posmelis po posmelio iš savo karališkojo neturto, skaistybės ir klusnumo poezijos dvasinių lobių. Mirė tame mieste prie Nemuno, kur persišaldęs, beklausydamas lakštingalų giesmių, prieš 50 metų amžinu miegu užmigo jo senelis Jogaila, kur po šešerių metų mirė ir jo tėvas, su mylimiausiojo sūnaus mirtimi praradęs viltį įgyvendinti savo dinastinės politikos svajones — suvienyti po Jogailaičių karūna visą centrinę Europą.

Su iškilingu liūdesiu gedulingoje procesijoje kilniojo karaliaičio skaistūs kūnas buvo atvežtas į Vilnių, kuris jį sutiko su didžiausia meilės pagarbos manifestacija. Visos tos iškilmės, dalyvaujant žmonių minių minioms, dvasininkų, kunigaikščių ir didikų būriams, gedulo orumu apvainikuotam karaliui ir karalienei, ceremonijoms vadovaujant Vilniaus vyskupui Andriui Zeligai, dalyvaujant Krokuvos vyskupui Jonui Zeževskiui, — visa tai atrodė lyg ne šermėnų, bet karūnacijos iškilmės. Taip 1484 metų kovo mėnesį Lietuva buvo apvainikuota ne vytautine politinės šlovės karūna, bet jaunojo Kazimiero šventumo ir nekalturno vainiku, kurio spindėjimas, 500 metų džiuginęs mūsų tautą, neturi užgesti ir mūsų bei ateinančiose kartose.

DVASINIS ŠVENTOJO VEIDAS

Lietuvos šventumo vainike pirmą kartą taip ryškiai suspindėjo mūsų mylimojo Globėjo dorybės, lyg trys pagrindiniai deimantai: jo karališkasis neturtas, angeliškoji skaistybė ir Dievo valiai klusnus gyvenimo disciplinuotumas bei pasiaukojimas artimui. Jis šventumo ugnimi dar vaikystėje užsidegė iš Krokuvos akademijoje pražyduosio religinio sąjūdžio per karališkosios šeimos draugą šv. Joną Kantą ir kitus, tiesiog ar netiesiog savo dvasingumu paveikusius karalaitį, kuris mieliau draugavo su vienuoliais nei su dviraiškiais. Tai jie uždegė ir

išmokė jautrųjį prinčą siekti tobulumo labai sistemingai, pagal vienuoliškos regulos — skaistybės, neturto ir klusnumo — planą.

Visų pirma į akis krinta šv. Kazimiero karališkasis neturtas. Jis nemėgo puošnių drabužių ir prabangos, jautė atsakingumą už materialines gėrybes, taupiai administruavo Valstybės iždą, o savo asmeninius turtus išdalydavo vargšams, nes turtai, sakė jis, yra dygliai, badantys sielą. Kadangi asmeninių turtų mažai turėdavo, stengėsi padėti vargšams ne tiek daiktais, kiek patarnavimais. Baramas, kam terliojasi su elgetomis, kuriuos priimdavo ir aptarnaudavo, lyg brangiausius svečius, jis atsakydavo: "Ir Kristus, būdamas visų karalių Karalius ir Viešpats, atėjo su mumis, dvasios elgetomis, terliotis ir mūsų pakelti iš skurdo". Būdamas ištikimas neturto dvasiai, buvo labai jautrus varguomenei, ligoniams, pakeleiviams ir belaisviams.

Norint įgyvendinti neturto dorybę, pirmiausia reikia įgyvendinti teisingumą. Todėl jis labai rūpinosi, kad valdymas būtų teisingas visiems luomams, bet ypač žemesniesiems. Kartais dėl to net patį karalių, savo tėvą, kukliai įspėdavo ir stengėsi stabdyti ponų reikalaujamos baudžios įvedimą. Pranciškoniškojo neturto dvasia, kuria alsavo šv. Kazimieras, atnaujino krikščioniškąją demokratiškumą tarp aristokratų ir pagarbą kiekvienam žmogui. Šv. Kazimieras buvo mandagus ir švelnus su visais, bet ypačiai su vargo prislėgtaisiais, nes jie ryškiau jam priminė Kristų, nuplaktą, erkėčiais vainikuotą, pažemintą, kenčiantį.

Bet už vis skaisčiau suspindėjo šventojo karūnoje angeliškosios skaistybės briliantas. Skaistybę jis prisiekė pačiai Dievo Motinai. Skaistybė—tai dangaus išimylėjimas, griežta kūno disciplina bei askezė, suvaldant maištaujančias jusles, visus jausmus keliant į pamiltąjį, nežemišką idealą. Skaistybė — tai sielos pirmavimas, dvasios viešpatavimas kūnui. Kazimieras Angelų Karalienei prisiektos skaistybės vardan drausmino savo kūną, vilkėdamas ašutinę, gulėdamas ant grindų, negerdamas jokių svaigalų, nepataikaudamas gomuriui, skanumynus ati-

duodamas ligoniams ir vargšams, penktadieniais susilaikydamas net nuo pieniškų valgių. Kai prieštaraudami artimieji sakydavo, jog pasninkas padidinsiąs ligą, Kazimieras atsakydavo: "Visoks susilaikymas nedidina ligų ir netrumpina amžiaus, bet priešingai — vienuoliams jį prailgina iki 100 metų".

Kūno tvardymas labai ugdo sielos laikumą. Per karžygišką kovą laimėta skaistybės aureolė dvelkė iš šv. Kazimiero veido. Vilniaus ir Gardino gyventojai jį dar gyvą vadino Lietuvos angelu arba Vilniaus angelu. Kalimachas Buonakorsis, mokęs šv. Kazimierą poetikos meno, apie jį rašė: "Šis dieviškasis jaunikaitis Kazimieras visiškai neturėjo žemėje gimti, o užgimęs turėjo gyventi amžinai". Taip, angeliškoji skaistybė ne žemei yra gimusi, bet nemariajai dangaus poezijai. Jis čia, žemėje, buvo visa širdimi įsimylėjęs dangų ir dangumi gyveno, atmesdamas visa, kas netyra ir kas trukdė gėrėtis idealu, įkūnytu Dievo Motinos asmenyje. Šv. Kazimiero askezė buvo labai prasminga. Tai ne askezė dėl askezės, bet sąmoningas atmetimas tų žemiškųjų vilionių, kurios trukdė jam veržtis į dangų.

Tėvai buvo labai vaišingi, karaliaus dvare dažni pokyliai, kuriuose šalia skanių valgių ir gėrimų dešimties jo brolių ir seserų būryje krykštavo Europos kilmingiausiųjų dvarų jaunystė. Jaunam, įdomiam, gražiam ir inteligentiškam princui Kazimierui simpatizuojančių princesių meilinimasis, muzika, šokiai, turnyrai — žodžiu, visa žemiškoji linksmybė ir kitos šio pasaulio vilionės jo nepatraukė, jis visa tai jau buvo praaugęs ir sąmoningai atsisakęs. Jis mandagiai, tyliai, nepastebimai pasišalindavo ir draugystės ieškodavo pas dvasinguosius bendraminčius. Tempiamas į pokylius, atsakydavo: "Dangaus karalystė nėra skaniuose valgiuose ir gėrimuose". Jis mėgo maldos vienvėję, kurioje gimdavo himnai Dievo Motinos garbei. Labiausiai mielas jo širdžiai buvo Bernardo de Morley sukurtas 63 posmų himnas "Omni die dic Mariae", kurį nusirašęs visur su savimi vežiodavosi, atmintinai mokėjęs ir dažnai kalbėdavo.

Šv. Kazimiero giedanti skaistybė maldos vienvėję medituodavo Apreiškimo paslaptį. Jo poezijos rankraščiuose šalia himno "Omni die" figūravo ir Marijos Apreiškimo valandos bei kita religinė poezija, iš kurios vienuolis Kristupas Zlotnikovskis 1498 metais nurašė tik himną "Omni die", kad įdėtų tą giesmę į karstą, kur ir buvo rasta, atidarant jo karstą 1614 ir 1953 m. Šv. Kazimieras buvo pirmasis lietuvių kilmės poetas, rašęs eiles lotyniškai.

Trečioji šv. Kazimiero dorybė, trečiasis briliantas — tai nuolankus klusnumas Dievo valiai, viso jo gyvenimo disciplinuo-tumas. Jis karaliaus rūmuose gyveno kaip griežtos regulos vienuolis, brangindamas laiką, kurį praleido darbe ir maldoje. Nors buvo labai jautrios savigarbos, kaip paprastai būna gabūs, aukštų pareigų jauni žmonės, bet religinis nuolankumas Dievui bei jo valiai padėdavo jam visuomet išlaikyti dvasinę pusiausvyrą net nepasisekimuose. Jis mokėjo karaliauti ne tik savo kūnui, bet ir dvasiai, ypač savo ambicingoms neklusnioms mintims:

**Tenevaldo, teneskaldo
Niekad pyktis man rimties;
Jis daugybės mūs blogybių
Nuolat būna priežastis.**

**Leisk, visiems kad būčiau mielas,
Pasišventęs, nuolankus —
Gerumu patraukčiau sielas
Minti Viešpaties takus.**

Atsisakęs Vengrijos sosto auksinės karūnos, nuolankumu ir klusnumu apvainikuotas, jis valdė mūsų kraštą visu savo jaunystės pasišventimu, tarnaudamas tautai ir dieviškajai Tiesai, brandino atkaklios ištvermės dorybę, kuri taip reikalinga mums, dažnai prarandantiems pusiausvyrą, nuolat skubantiems ir užmirštantiems aukštą savo paskirtį.

(Iš 1984 m. Lietuvoje išleisto Katalikų kalendoriaus)

Nauju vyskupu lietuvių išeivijai yra paskirtas kun. Paulius Baltakis, O.F.M., dabartinis Tėvų pranciškonų provinciolas.

POEZIJA IS LIETUVOS

REX

*Tu vienas virš šios žemės ir žvaigždynų,
Tu vienas amžinas — Didysis Rex.
Tave išreikšti, Dieve, dvasių gryną,
Spalvų nei žodžių žmogui neužteks.*

*Aukšti kalnai ir melsvas lino žiedas,
Ir jūrų šelmės, ir žvaigždžių takai
Per amžius didžių Tavo garbę gieda —
Tu visa savo meile palaikai. . .*

*Dangaus skliautus Tavisis sostas remia,
Ir mes Tavu alsavimu gyvi,
Ant Tavo delno ilsis mūsų žemė,
Ir jos vaikai nurims tiktai Tavy.*

*Tavoj didybėj skęsdamas šaukiu:
“Lenkiuosi Tau. Ir myliu, ir tikiu. .*

BIČIULYSTĖ

*Suspaudus širdį alkaną, neramią,
It bailų paukštį, genamą audros,
Aš dieną naktį klaidžiojau po žemę —
Ieškojau džiaugsmo, šypsenos tyros.*

*Tačiau širdies surasti negalėjau,
Nors ją kitiems aš veltui dalinau. . .
Tikėjau meilės žodžiais ir mylėjau,
Bet vienumoj — be draugo gyvenau. . .*

*O tu, lyg saulę — šviesią bičiulystę,
Neši ant rankų ištiestų.
Ji man neleis nakties tamsoj paklysti
Ir švies, ir šildys, ir gaivins kartu. . .*

*Žemės keleiviui daugiau nė nebereikia,
Jeigu tik geras draugas lydi naktį klaidę.*

TYLA

*Pražydo pienės pievos pakrašty,
Aplink tyla. . . beribė ir bekraštė. . .
Slogi tyla. . . kalbėt net nedrįsti. . .
Gal ji padės gyvenimą suprasti?*

*Ar aš ne pienė amžių laukuose,
Silpna, trapi, lyg tas pūkelis baltas?
Tik dulkių sauja žemės audrose,
Kurias nešioja skausmo vėias šaltas.*

*Pabirs ant mano kapo pelenai. . .
Bet glūdi sielų nuostabi gyvybė.
Ir vėl gyva. . . gyvensiu amžinai,
Nes sieloje gyva pati Dievybė.*

*O žmogiška būtie, silpna, trapi,
Kokias galias tu paslaptis slepi. . .*

RAMYBĖ

*Tai Tu mane šauki vidur nakties,
Kai mielas sapnas nuo manęs pabėga,
Kai visos žvaigždės gęsta be vilties —
Tada jaučiu slaptingą Tavo jėgą.*

*Kai Tavo akys žvelgia į mane —
Širdis aukštyl pro juodą tamsą kyla.
Tu ją gaubi šviesa — tylia, švelnia,
Audra Tavam alsavime nutyla.*

*O jei banga siūbuojanti užlies,
Ramybės Kalną bus sunku pasiekti.
Ir niekas man pakenkti negalės,
Kol nesiliaus man Tavo akys šviesti. . .*

*Ramybe sielos, kurgi tu slepies?
Apgaubk mane — ir baimė sutrupės. . .*

JĖZAUS ISTORIŠKUMO KLAUSIMU

P. DAUGINTIS, S.J.

Pateiksime porą straipsnių Jėzaus istoriškumo ir dieviškumo klausimu. Norėtume, kad šie rašiniai padėtų netikinčiam ir atšalusiam nuo tikėjimo pažinti, kad krikščionių skelbiamas Jėzus Kristus yra istorinis asmuo: tikrai gyveno toks žmogus, vadinas Jėzumi, tikinčiųjų pripažintas Mesiju, Kristumi, žmonijos Išganytoju, Dievo Sūnumi. Taip pat manome, kad ir tikintiesiems šie rašiniai gal padės išsklaidyti abejones ir geriau pažinti Jėzaus Kristaus istoriją. Apie tai pagarsėjęs mūsų dienų teologas kun. Edward Schillebeeckx taip rašo: "Aiškūs mokslieški įrodymai (scientific evidences) tikėjimo neužgožtini, nors jie ir ginčytų ar neigtų kai kurias tikėjimo palaikomas nuomones. Be abejo, mes dabar, istoriškai kalbant, mažiau žinome, negu mūsų protėviai, apie Jėzų iš Nazareto. Tačiau tai, ką žinome, yra mokslieškai užtikrinta ir yra daugiau, negu reikia geram istoriškam pamatui suprasti krikščionišką Jėzaus interpretaciją".¹

Tad pirmiausia susipažinkime su Jėzaus istoriškumo klausimu. Kurio nors asmens, gyvenusio praėjusiais šimtmečiais, istoriškumas remiasi jo ir kitų liudijimais, vienu ar kitu būdu užsilikusiais iki mūsų dienų. Tie liudijimai apie mums nepažįstamus asmenis ir jų darbus bei įvykius yra perduodami rašytu ar gyvu žodžiu iš kartos į kartą, arba yra įdaiktinti istoriniuose paminkluose ar liekanose. Mes tą liudijimą priimame už tiesą ir tikime, kad tie asmenys tikrai gyveno ir tie įvykiai tikrai buvo. Kitaip sakant, dėl istoriniuose šaltiniuose esančių liudijimų mes istoriniu tikėjimu tikime, kad tie žmonės, jų darbai ir įvykiai yra *istoriniai faktai*.

Jėzaus istoriškumą patvirtina įvairių šaltinių liudijimai. Vieni jų yra krikščionių liudijimai, kiti — nekrikščionių. Krikščionių liudijimų turime labai ankstyvų, nekrikščionių — kiek vėlesnių.

Tarp jų paminėtini, kilusieji iš judaiz-

mo. Žydai, jų mokytieji fariziejai, I - III šimt. sudarė savo religinės tradicijos aiškinimus arba Mišnos kodeksą. Tik V - VI šimt. tas kodeksas su paaiškinimais surašytas į Talmudą. Dabar Talmudas ir Biblija yra oficialiosios judaizmo knygos. "Iš šių oficialiųjų judaizmo knygų matyti, kad Jėzaus asmuo ir darbai jiems tikrai yra žinomi, nors dažnai jie aptariami netiesiogiai ir prislėptu būdu, visiškai neminint jo vardo", — rašo Giuseppe Ricciotti savo knygoje "Kristaus gyvenimas".²

Kitas žydų kilmės šaltinis yra Juozapo Flafijaus (37-100 m.) raštai. Jis buvo tikras žydas, dalyvavęs 66 m. žydų sukilime prieš Romą. Po Jeruzalės sunaikinimo jis perėjo romėnų pusėn ir gyveno Romos imperatoriaus rūmuose. Savo istoriniuose raštuose: "Žydų karas" (išleista 75-79 m.), "Žydų senovė" (apie 93 m.), "Prieš Apijoną" (95 m.) ir "Gyvenimas" (100 m.) jis rašo apie žydų ir romėnų pasaulio žmones, minimus taip pat ir Evangelijose. Tačiau apie Jėzų ir krikščionis tekalba tik tris kartus. Su didele pagarba jis mini Joną Krikštytoją ir jo mirtį ("Žydų senovė", XVIII, 116-119), žiaurų nužudymą "Kristumi vadinamo Jėzaus brolio Jokūbo".

Dėl šių abiejų vietų autentiškumo nėra pagrįstų abejojimų. Tačiau XVI šimtetyje pradėti kelti abejojimai dėl trečios vietos, kur labai palankiai kalbama apie Jėzų: "Taigi apie tą laiką buvo toks Jėzus, išminingas žmogus, jei iš tiesų jis vadintinas žmogumi. Jis darė nepaprastus darbus, buvo mokytojas žmonių, kurie su džiaugsmu priima tiesą. Prie savęs patraukė daugelį žydų, o taip pat ir daugelį graikų. Tai buvo Kristus. Pilotas, įskundus iš mūsų tarpo žmonėms, nubaudė jį kryžiaus mirtimi. Bet nenurimo tie, kurie nuo pat pradžios jį buvo mylėję. Trečią dieną jis iš tiesų dar pasirodė jiems gyvas... Ir dabar nemažėja ta padermė, kuri pagal jį vadinama krikščionimis" (Žydų senovė, XVIII, 63-64).³

Šis vadinamasis "testimonium flavianum" (Flavijaus liudijimas) dar ir dabar kelia ginčų. Kai kurie sako, kad žydas ir dar fariziejus Juozapas Flavijus negalėjęs apie Jėzų kalbėti su tokia pagarba, tai esąs intarpas, krikščionio ranka įrašytas. Tačiau daugelio kitų jis yra visiškai priimamas. Jis randamas visuose "Žydų senovės" rankraščiuose. Ir IV šimtmetyje jį cituoja krikščionių rašytojas Euzebijus.

Kristų ir krikščionis mini įvairūs romėnų rašytojai savo raštuose: *Jaunasis Plinijus*, valdęs Bitiniją, savo laiške 112 m. imperatoriui Trajanui; *Tacitas* savo "Metraščiuose — *Annales*" (XV, 44), rašytuose prieš 117-uosius metus. O Svetonijus apie 120-uosius metus rašo, kad Nerono laikais buvo kankinami krikščionys, "naujų ir žalingų prietarų besilaikanti žmonių giminė" (Nero, 16); taip pat jis rašo, kad imperatorius Klaudijus "išvarė iš Romos žydus, kurie, piktydamiesi Kristumi, dažnai keldavo riaušes" (Claudius, 25). Čia kalbama apie žydų išvargimą 49-50 m., apie kurį rašo ir "Apaštalų darbai" (18,2).

Dar yra Romos imperatoriaus Hadrijono laiškas, rašytas apie 125 metus Azijos prokonsului Municijui Fundanui, mums išlaikytas Euzebijaus (Histor. Eccl., IV, 9). Jame nustatomos bylų prieš krikščionis taisyklės. Galbūt to paties imperatoriaus yra 133 m. rašytas laiškas konsului Servijonui, kuriame paminėta Kristus ir krikščionys.

Iš neromėnų rašytojų, minėjusių Kristaus, krikščionių, Jėzaus vardus, rašiusių II šimtmetyje, paminėtinas sugraikėjęs žydas Serapijonas ir kitas semitas Serepijono sūnus Maras.⁴

Jėzaus istoriškumą daugiausia liudija duomenys iš krikščionių raštų arba, kaip sakoma, iš krikščioniškų šaltinių. Jie yra įvairūs. Jų istorinė vertė labai nevienoda. Tai apaštalų laiškai, evangelijos, apokrifai, pirmųjų krikščionybės amžių rašytojai. Plačiau rašysime tik apie reikšmingesnius šaltinius.

Turime aiškių liudijimų apie Jėzaus gyvenimą ir mokymą iš I-II šimtmečiais rašiusių rašytojų raštų. Pavyzdžiui, šv. Poli-

karmo, gyvenusio apie 69-155 metus, "Laiškas Pilypiečiams". Jis dar pažinojo kai kuriuos apaštalus ir jų mokinius. Papijas iš Hieropolio (miręs 125 m.) dar girdėjo apaštalą Joną mokant ir pažinojo šv. Polikarpą. Papijas parašė "Viešpaties posakių išdėstymą" (s knygos). Taip pat yra išlikęs "Pirmasis laiškas Korintiečiams", parašytas šv. Klemenso, buvusio popiežiaus apie 92 - 101 metus. Daug yra rašęs šv. Irenėjus, gyvenęs apie 140-202 metus, buvęs Polikarmo mokiny. Yra gerai išsilaikiusi jo knyga "Adversus haereses" (prieš gnostikus), rašyta apie 200 metus.

Iš to pat laikotarpio yra krikščionių bendruomenių plačiai naudoti raštai: "Didachė" (Apaštalų mokymas), "Hermes" (Ganytojas), "Barnabo laiškas" ir kiti.

Labai svarbūs šaltiniai yra vadinamieji *kanoniškieji Naujojo Testamento raštai*. Tai yra tie raštai, kurie Bažnyčios yra priskirti Naujojo Testamento knygų kanonui, sąrašui. Jį sudaro keturios Evangelijos, Apaštalų darbai, apaštalų laiškai ir Šv. Jono apreiškimas.

Dėl savo ankstyvumo labai reikšmingi yra apaštalų laiškai ir "Apaštalų darbų" knyga. Daugumas jų rašyti prieš pasirodant Evangelijoms. Pagal dabartinius istorikų tyrinėjimus, Jokūbo laiškas rašytas apie 50-60 metus, I Petro laiškas bent prieš 64 metus, neabejotinai autentiški šv. Pauliaus laiškai: I Tesalonikiečiams, I ir II Korintiečiams, Galatams, Romėnams, Pilypiečiams (bent pirmoji dalis), Pilomeniui. Jie yra rašyti apie 52-65 metus. Taip pat Luko surašyti "Apaštalų darbai" bent prieš 65 metus. Tad visi šie raštai yra rašyti tik *po 20-30 metų po Jėzaus mirties*. Jie rašyti pastoraciniais tikslais jau tikintiems žmonėms. Tačiau juose yra šiek tiek ir biografinių žinių. Iš jų jau galima susidaryti, kad ir nepilną, Jėzaus vaizdą. Panaudojus žinias iš kitų apaštališkų laiškų, tas vaizdas pilnėja. Juose trūksta tik Jėzaus stebuklų ir pamokslų aprašymų, bet apie juos turime kitą istorinį šaltinį — keturias Evangelijas. Tačiau ir jos nėra išsamios Jėzaus biografijos. Jos yra parašytos daugiausia praktiškais pirmų-

jų krikščionių bendruomenių tikslais: turėti po ranka raštu pateiktą Jėzaus gimimo, kančios ir kitų svarbesnių įvykių pasakojimą, kad būtų lengviau vykdyti Gerosios Naujienos skelbimą (kerygma) ir mokymą (didachė).

Šios keturios kanoniškosios Evangelijos (Mato, Morkaus, Luko ir Jono) yra parašytos dviejų apaštalų (Mato ir Jono) ir dviejų artimų apaštalų bendradarbių: Morkus buvo šv. Petro bendradarbis, o Lukas — šv. Pauliaus palydovas. Jos parašytos apie 62-95 metus, t.y. tik praėjus 30-60 metų nuo Jėzaus mirties.

Tiek Evangelijų ir Apaštalų darbų, tiek apaštalų laiškų rankraščių turime gerai išsilaikiusių. Žinoma, tai nėra originalai, tačiau tų rankraščių, rašytų originalia graikų kalba, ir vertimų lotynų, koptų ir kitomis kalbomis turime išlikusių net iš ketvirto šimtmečio. Tokie rankraščių rinkiniai, kai jie apima visas Senojo ir Naujojo Testamento knygas, vadinami kodeksais. Žinomesni ir aiškesni yra šie kodeksai: Codex Vaticanus, žymimas raide B; Codex Sinaiticus, žymimas raide S. (abu iš ketvirtojo šimtmečio); Codex Bezae, žymimas raide D (iš penktojo šimtmečio).

Juose yra šiek tiek skirtingų to paties dalyko išreiškimų, bet jie yra neesminiai ir nereikšmingi. "Palyginus su tradicinėmis žiniomis apie daugelį senosios istorijos figūrų, Jėzaus gyvenimas yra aiškiai pranašesnis (definitely superior) savo kokybe ir kiekybe", — rašo "Encyclopedia Americana".⁸

Užtat istorinį faktą, kad Jėzus iš Nazareto tikrai gyveno, kad jis yra *istorinis asmuo*, priėmė seniau ir dabar priima visi rimti istorikai ir apsišvietę, sąžiningi žmonės.

AR PATIKIMI ŠALTINIAI?

Tačiau ne visi laiko autentiškais kai kuriuos pasakojimus apie Jėzų, apie jo gyvenimo įvykius, jo padarytus stebuklus ir ypač apie jo kalbas ir posakius. Kitais žodžiais tariant, kai kurie neigia ar kelia abejonių, ar iš Evangelijų ir apaštalų laiškų galima susidaryti istorinį Jėzaus asmenybės vaizdą.

Jų abejones ir neigimus kartoja daugelis netikinčiųjų, bet kai kuriuos klausimus kelia ir tikintieji. Tad apie juos pamėginsime trumpai parašyti ir paaiškinti.

Pirmiausia paminėtinas H. S. Reimarus. Po jo mirties išleista (1778) dalis jo veikalo "Von dem Zweck Jesu und seinen Jünger" (Apie Jėzaus ir jo mokinių tikslą). Šiame veikle Reimarus daro skirtumą tarp istorinio Jėzaus ir Kristaus, randamo Evangelijose ir Bažnyčios moksle. Tas Kristus — tai mokinių apgavystė. Jie išvogė Jėzaus kūną iš kapo ir sugalvojo Jėzaus prisikėlimo ir garbingo sugrįžimo pasakojimą.

Kitas buvo prof. H. E. Gottlob (miręs 1851). Jis, naudodamasis istorinio kriticizmo metodu, aiškino Jėzaus stebuklą ir prisikėlusiojo apsiareiškimų pasakojimus dideliu apaštalų susižavėjimu, tartum kokiomis haliucinacijomis. Tad Evangelijos neatvaizduoja istorinio Jėzaus.

Tačiau neįmanoma, kad šimtai Kristaus sekėjų (plg. iKori5,5) būtų buvę taip susižavėję, taip egzaltuoti, jog nebūtų bliviai vertinę tikrovės, pvz., tūkstančių žmonių pasisotinimą stebuklingai padauginta duona, matę Tomą, liečiantį jo žaizdas ir t.t. Tokie stebuklai įvyko daug kartų.

Devynioliktojo šimtmečio pabaigoje buvo ieškoma istorinio Jėzaus. Tuebingeno universiteto profesorius D. Strauss savo knygoje "Jėzaus gyvenimas" (1835) aiškino jį mitu. Evangelijos duodančios mums istorinio fakto bazę. Jis, Bažnyčios tikėjimo pagrąžintas ir perkeistas, palengva tampa mitu. Panašiai rašė bei skelbė ir kiti Tuebingeno universiteto profesoriai, pvz., F. C. Baur, vadinamosios Tuebingeno mokyklos svarbiausias kūrėjas. Šiaip jis savo studijomis istorinį Naujojo Testamento kriticizmą pakėlė į mokslinį lygį.

Anglų Cambridge universiteto profesoriai J. B. Lightfoot, B. F. Westcott ir F. J. Hort savo literatūrinėmis ir istorinėmis studijomis įrodė, kad popiežiaus Klemenso I "Laiškai Korintiečiams" buvo parašyti I šimtmečio gale, o šv. Ignaco Antijochiečio laiškai — II šimtmečio pradžioje. Tie laiškai dažnai cituoja šv. Pauliaus laiškus ir

Evangelijas. Tad Naujojo Testamento knygos yra parašytos ne II, bet I šimtmetyje. Iš tikrųjų šv. Pauliaus laišakai yra parašyti 52-64 metais. Užtat nebuvo laiko susidaryti tariamiems mitams apie Jėzų, jo stebuklus ir prisikėlimą.

XX amžiaus pradžioje Naujasis Testamentas studijuotas kalbų ir istorinės aplinkos požiūriais. N.T. knygos ir krikščionybė mėginta aiškinti kaip įvairių sektų junginys ar sintezė. Ypač toji sintezė sudaryta iš šių sektų bei grupių: iš žydų, ypač esenų sektos, mesianizmo; iš gnostikų mokymo apie gilesnį pažinimą ir dualizmą; iš rytų tautų ir graikų misterijų bei religijų. Taip aiškino vadinamoji Religionsgeschichtliche Schule (Religijų istorijos mokykla), pvz., R. Reitzenstein savo knygoje "Die helenistischen Mysterienreligionen" (1910).

Tačiau tie teiginiai apie sintezę nepasitvirtino. 1947 m. prie Negyvosios jūros rasta ištisa esenų raštų biblioteka — Kumrano ritiniai. Esenai, žydų religijos atskala, gyveno apie 135 m. pr. Kr. — 70 m. po Kr. Ištyrus tuos jų raštus, paaiškėjo, kad esenų labai aukštinamas, iš kunigiškos Zadoko šeimos kilęs sektos kūrėjas Teisėtasis mokytojas buvo laikomas tik Paskutiniųjų dienų ir Mesijinio amžiaus šaukliu. Jų turėję būti du: kunigiškasis Mesijas ir antraeilis karališkasis Mesijas. Tačiau, kaip rašo A. Rubšys savo knygoje "Raktas į Naująjį Testamentą", "norint suprasti N.T., reikia pažinti esenų eschatologinę galvoseną. Ji yra būdinga ir Jėzui, ir N. T. knygų autoriams".⁶

Taip pat pripažinta *gnosticizmo įtaka*. Šv. Pauliaus išsireiškimai kai kada primena gnostikų žodyną. Laiškai Efeziečiams ir II laiškas Timotiejui rodo net daugiau panašumo.

Atradus 1945 m. Nag Hamadi (Chenoboskion) vietovėje, Egipte, nemažą gnostikų raštijos biblioteką (50 raštų), panašumo klausimas paaiškėjo. "Ankstyvasis gnosticizmas augo stiprioje N.T. ir ankstyvosios krikščionybės įtakoje. Jis naudojo žydų ir krikščionių žodyną bei išraišką, nors savo pažiūromis ir skyrėsi. Peršasi išvada, kad

organizuotas gnosticizmas iškilo krikščionybės dirvoje", — rašo prof. A. Rubšys.⁷ Gnosticizmas — tai dualistinė ir mitologinė atpirkimo religija, žmogaus išsigelbėjimas per dvasinį, gilesnį pažinimą (gr. *gnosis*) ir jo grįžimas dabartyje į savo pirmąją dvasinę būtį iš įkalinimo į medžiaginį kūną. Tai visiškai svetima krikščionybės minčiai.

Toliau besistengiant išsiaiškinti, kaip buvo surašytos Evangelijos, ypač sinoptinės (Mato, Morkaus, Luko) ir kokia jose pasakojamų dalykų istorinė vertė, plačiai įsigalėjo formų kriticismas arba formų istorijos studijos. Pirmą kartą krikščionių bendruomenėje buvo žodžiu perduodami pasakojimai, kokie jie buvo gyvenimo tikrovėje (vokiškai — *Sitz im Leben* — pagrindas gyvenime). Jų literatūrinės formos (iš čia ir pavadinimas "Formų istorija") buvo įvairios: kokio nors pareiškimo pasakojimai (po susitikimo su koku asmeniu ar grupe Jėzus pareiškia kokią nors trumpą pamokymą ar posakį, pvz., pasakojimas apie mokesčio mokėjimą ciesoriui, Mk 12,13); stebuklų pasakojimai, posakiai, palyginimai, sugretinimai, pasakojimai apie Jėzaus gyvenimą, ypač jo kančią.

Bažnyčios vadovai visa tai panaudodavo skelbimui (gr. *kerygma*), mokymui (gr. *didachē*), kultui ar atsikirtimui prieš žydus ir pagonis, tačiau jau parinkdami, pritaikydami klausytojams (*Sitz in Kirche* — pagrindas Bažnyčioje).

Ne kartą tie pasakojimai, Jėzaus posakiai buvo tai vieno, tai kito surašyti, ir tie raštai net sujungiami. Tokie raštai ir jų junginiai tapo Evangelijų surašymo šaltiniais. Atrodo, kad evangelistai Matas ir Lukas (be Morkaus Evangelijos) naudojo kokią nors tokio bendro junginiu, šaltiniu, kurį tyrinėtojai pavadino raide Q (pagal vokišką žodį *Quelle* — šaltinis) Tačiau evangelistai juos parinko ir pritaikė savo siekiamam Evangelijoje tikslui (*Sitz im Evangelien* — Pagrindas Evangelijoje). Taip aiškino žymieji formų istorijos kūrėjai: K. L. Schmidt knygoje "Die Rahmen der Geschichte Jesu — Jėzaus istorijos rėmai", 1919; M. Dibelius knygoje "Die Formge-

schichte der Evangelien — Evangelijų formų istorija”, 1934; R. Bultman knygoje "Sinoptinės tradicijos istorija", 1921.⁸

Todėl, pagal juos, Evangelijos nėra biografijos, duodančios išsamų istorinį Jėzaus gyvenimo vaizdą, bet refleksijos apie pirmųjų krikščionių bendruomenių tikėjimą ir gyvenimą. Su arti esančio Jėzaus pagalba pirmąją Bažnyčia gali laisvai tradiciją pritaikyti ar net kūrybiškai ją nors pridėti, jeigu jai buvo tai reikalinga. Taigi tokios užrašytos tradicijos turi mažą istorinę vertę.⁹

Tačiau kiti žymūs Šv. Rašto tyrinėtojai reagavo į formų istorijos šalininkų perdėjimus. Pvz., B. Gerhardson savo knygoje "Memory and Manuscript: Oral Tradition and Written Transmission" (1961) tvirtina, kad Evangelijų pasakojimai nėra kūrybos vaisius, bet ankstyvosios Bažnyčios pastangų vaisius ištikimai perduoti Evangelijos tradiciją. Taip pat ir V. Taylor savo puikiam veikale "The Formation of the Gospel Tradition" (1933) meistriškai parodė formų kriticizmo teigiamybes, bet ir perdėjimus. Jis stipriai gina istorišką Evangelijų patikimumą — tai yra šaltinis pažinti autentiškus Jėzaus žodžius ir darbus.¹⁰

Dabar N.T. tyrinėtojai, vesdami pokalbį su daugelio sričių specialistais, remdamiesi naujai sutelktomis žiniomis, kritiškai, bet labai teigiamai pripažįsta Jėzaus palyginimų istoriškumą. Mat Jėzaus palyginimai nušviečia jo mokslo turinį ir veiklos pobūdį konkrečiose aplinkybėse. Yra ir nauja, kritiška stebuklų pasakojimų samprata. Taip pat atidžiai studijuojamas Jėzaus doros mokslo turinys jo viešosios veiklos rėmuose.¹¹

Po Pijaus XII enciklikos "Divino afflante Spiritu" (1943) Šv. Rašto žinovai, gavę daugiau laisvės, bet ir atsakomybės, taip pat yra atlikę gerų istorinių ir kritinių studijų. Jie laikosi vidurio kelio tarp konservatyvizmo ir naujausių teorijų.

Žinomas teologas Edward Schillebeeckx savo knygoje "Jesus" išaiškino, kad formų kriticizmo ir N.T. rašymo istorijos šalininkai gerai aiškina, kaip ir kokiais šaltiniais

remiantis buvo surašytos Evangelijos. Tačiau tai mažai tepadeda suvokti ir nustatyti autentiškus paties Jėzaus žodžius, mokymus ir darbus.

Pagal Schillebeeckx, jiems nustatyti reikia kritiškai panaudoti jų siūlomus metodus ir būdus, papildyti juos kitais ir, jais pasinaudojant, ieškoti istoriškumo, t.y. autentiškų, tikrų Jėzaus žodžių, darbų ir ankstyvosios Bažnyčios mokymo (kerygma). Jis nurodo tokius penkis metodus.

1. Evangelijų sustatymo ir redagavimo vyksme istoriškumo kriterijus yra tradicijos priėmimas, nors kartais ir nepalankios, pvz., Morkaus Evangelijoje Kristaus mokiniai ir apaštalai vaizduojami kaip bailiai, sumišėliai, pilni keistų minčių.

2. Panaudojimas formų istorikų priimto dvigubo nesuvedamumo dėsnio (dual irreductibility): autentiška, kas nėra iš žydi jos galvojimo ir nesiderina su to laiko bažnytinės bendruomenės požiūriais; sakysim, krikščionija buvo nusistačiusi prieš judaizmą, o vis tiek aprašoma, kad Jėzus priima Jono krikštą; Jonas Krikštytojas parodomas kaip naujosios eros kūrėjas; Jėzus Mesijas yra velnio gundomas...

3. Istorikumo kriterijus yra per visas literalines formas einanti tradicija. Tokie yra Kristaus žodžiai randami ir posakiuose, ir palyginimuose, ir katekezėje, ir liturginiuose tekstuose, kartais net stebuklų pasakojimuose. Esama 30 tokių Kristaus pasakymų, kurie yra ir Morkaus, ir krikščionių bendruomenės tradicijoje, t.y. Mato ir Luko Evangelijose.

4. Kriterijus yra dalykų derinimasis. Svarbu sudaryti galutinį Jėzaus vaizdą, iškylantį palaipsniui iš smulkių ir vis naujų analizių ir studijų. Jeigu jų nustatyti dalykai derinasi su bendru vaizdu — dalykas tikras. Jis papildo žemiškojo Jėzaus vaizdą ir padeda nustatyti labai ankstyvą Christologiją.

5. Atmetimas Jėzaus elgesio, mokymo ir jo paties nužudymas yra taip pat istorinis kriterijus. Mat jis buvo labai skirtingas, įžeidžiantis anų laikų tikėjimą ir jo prakti-

ką. Tad tikrai galėjo iššaukti ir iššaukė atmetimą, persekiojimą, nukryžiovimą.¹²

Noriu baigti šį rašinį to paties Schillebeeckx išvadamis. "Pozityvaus šių kriterijų drauge panaudojimo dėka galima pasakojimuose apie Jėzaus žemiškąjį gyvenimą atskirti:

a. Evangelijoje paduodamus Jėzaus posakius ir veiksmus, kurie maždaug taip ir įvyko;

b. Jėzaus gyvenimo elementus ar duomenis, taip susijusius su įprastiniu Bažnyčios požiūriu, kad apamai apie juos galima sakyti, jog esmė kilo iš Jėzaus; todėl istoriškai tikri prisiminimai aiškiai yra turėję vaidinti tam tikrą vaidmenį juose;

c. Nepasakyti posakiai ir nepadaryti žemiškojo Jėzaus veiksmai, kuriuos vis dėlto jam priskirdama bendruomenė pasako, ką Viešpats, gyvas jos tarpe, konkrečiai jai reiškia; kitais žodžiais tariant, tokie posakiai tarnauja parodyti, kad žemiškasis Jėzus iš tikrųjų yra jos matas ir kriterijus. Taigi posakis, nors iš tikrųjų Jėzaus ištartas, gali būti pirmąsias Bažnyčios pasisakymas, pagrįstas Jėzaus inspiracija ir nurodymu. Čia, anot G. Schille, ne kurio nors posakio forma, bet substancija sujungia jį su jo kilme, su istoriniu Jėzumi iš Nazareto.¹³

Tad aiškiai galima sakyti, kad turimi labai ankstyvi ir labai gausūs istoriniai šaltiniai, patvirtina, jog Jėzus yra istorinis asmuo, o pasakojimai apie jo gyvenimą, darbus, posakius ir kalbas Evangelijose yra patikima, tikra, istorinė medžiaga.

IŠNAŠOS

1. Edward Schillebeeckx. "Jesus, An Experiment in Christology". Olandiškas originalas 1974 m., anglišką Hubert Hoskins vertimas, Vintage Books, New York, 1981, 66 psl.

2. Giuseppe Ricciotti. "Jėzaus gyvenimas" su kriptiniu įvadu. Vertė kun. P. Dauknys. Londonas, 1962, 110 psl.

3. Ricciotti, t.p. 114 psl.

4. Ricciotti, t.p. 117-118 psl.

5. Frederick C. Grant rašinyje "Jesus Christ". Encyclopedia Americana. Danbury, CT, 1978, 45 psl.

6. Antanas Rubšys. "Raktas į Naująjį Testamentą". I dalis. Putnam, CT, 1978, 102 psl.

AR TAI TIKRAI LIETUVIŠKOS TRADICIJOS?

DANUTĖ BINDOKIENĖ

Norėdami išlaikyti lietuviybę išeivijoje, turime išmokyti lietuvių kalbą, nepamiršti lietuvių papročių ir tradicijų.

Iš mokinės rašinio

Ta ištraukėlė iš dešimtmetės mokinės rašinio yra tik vienas iš daugelio "receptų" lietuviybei išlaikyti išeivijoje. Tačiau kartais jau pasigirsta nuomonių, kad lietuviybei visai nebūtina lietuvių kalba. Juk lietuviu jaustis ir Lietuvos labai darbuotis gali net nemokąs lietuviškai asmuo. Prie tokių nuomonių pridedama eilė svarių pavyzdžių, kaip tas ar kitas asmuo ir net asmenų grupė (pvz., organizacija) yra labai lietuviški — jie tik nemoka lietuvių kalbos. Žinoma, su šia nuomone reikėtų stipriai pasiginčyti. Vis dėlto net "Aušros" ir Tautinio atgimimo laikais buvo tvirtai tikėta, kad tautybė ir kalba yra sinonimai: be lietuvių kalbos negali būti lietuviškos tautybės. Tai ypač pabrėžė dr. J. Basanavičius "Aušros" puslapiuose, tuo sielojosi ano meto tautos žadintojai ir švietėjai. Be lietuvių kalbos lietuviybė, ypač išeivijoje, neturi jokios ateities, nes lietuviškumas tegali išlikti vieną, daugiausia dvi kartas. Ir šiandien galime savo aplinkoje sutikti lietuvių kilmės žmonių, nemokančių lietuviškai. Tiesa, jie neslepia savo kilmės, net ja didžiuojasi, tačiau jų vaikai jau nieko bendra neturi su lietuviu tauta, o jų vaikaičiai net nežino, kas ta Lietuva. Aišku, yra ir išimčių, bet tai tokia mažuma, negalinti paneigti fakto, jog be lietuvių kalbos nėra lietuviškumo.

7. Rubšys, t.p. 250 psl.

8. Plačiau žiūr. A. Rubšys, t.p. 128-136 psl.

9. "The Jerome Biblical Commentary". Prentice Hall, New Jersey, 1968, vol. II, 14 psl.

10. Plačiau apie B. Gerhardson ir V. Taylor žiūr. "The Jerome Biblical Commentary", 16-17 psl.

11. Plg. A. Rubšys, t.p. 144-145 psl.

12. Plg. E. Schillebeeckx, t.p. 88-97 psl.

13. Žiūr. E. Schillebeeckx, t.p. 97 psl.

Kas pagaliau sudaro tautybę? Ar žmogaus gimtasis kraštas? Tokiu atveju visi lietuviai, gimę už etnografinės Lietuvos ribų, negali savęs vadinti lietuvių tautos nariais. Ar lietuvybė paveldima iš tėvų, kaip, pvz., paveldima akių spalva, kūno sudėjimas, ar būdo ypatybės?

Ilgai galėtume svarstyti tautybės aspektus ir vis tiek reikėtų pripažinti, kad kalba yra neabejotina tautinės tapatybės dalis. Kalba sustiprina tautiškumo jausmą ir jungia prie kitų žmonių, ta pačia kalba kalbančių.

O kaip su papročiais ir tradicijomis? Jau 35 metus gyvenant svetimuose kraštuose, lietuviškų tradicijų ir papročių sąvoka darosi vis miglotesnė, o kartais net priešiška tam kraičiui, kurį mes, mūsų tėvai ar seneliai atsivežė iš Lietuvos.

Lietuviškas tradicijas galėtume suskirstyti į dvi grupes. Vienos švenčiamos ir minimos uždaruose šeimos ar artimų draugų rateliuose, kitos skirtos organizacijos ar platesnės visuomenės rėmams. Kiekviena šeima turi savas tradicijas, savas šventes, kurios gali nieko bendra neturėti su tautinėmis tradicijomis. Tos šeimų tradicijos yra nuolat kuriamos — vienos išnyksta, kitos pasilieka ir net yra perduodamos iš kartos į kartą. Pvz., tokia lietuviška šeimos tradicija, kuri čia visiškai pakeista, yra vardinės. Lietuvoje buvo vardinės švenčiamos (yra ir dabar) iškilmingai, su dovanėlėmis varduvininkui, su gėlėmis apipinta kėde, su linkėjimais ir vaišėmis. Amerikoje vardinės lietuviai retai švenčia — nebent vyresnio amžiaus žmonės. Čia įprasta švęsti gimtadienį. Galbūt per greitai pasidavėme savo vaikų prašymams ir įtakai, iškeisdami lietuviškas vardinės į gimtadienį, bet tai jau įsigyvenęs faktas ir ilgiau sustoti ties juo nėra reikalo. Tai tik pavyzdėlis, kaip vadinamoji lietuviška tradicija yra pakeičiama kita, svetima. Tą pakeitimą esame nekaltai pavadinę tik prisitaikymu prie esamų gyvenimo sąlygų gyvenamajame krašte.

Žinoma, mažai skirtumo sudaro, ką švenčiame: vardinės ar gimtadienį. Viena ir kita yra asmeniškos šventės, skirtos tik ne-

didelei žmonių grupei. Abi jos turi ir tą pačią reikšmę: pagerbti mums brangų bei artimą žmogų.

Gal kiek kitaip reikėtų žiūrėti į tradicines šventes, išnešamas iš šeimos buto į sales. Paimkime Kūčių vakarienę. Tai toli gražu ne koks pasilinksminimo pobūvis ar vaišės, bet šventa apeiginė šeimos vakarienė su savitais papročiais ir valgiais. Iš tikrųjų Kūčios yra neatskiriamai surištos su Kalėdomis ir ne mažiau lietuviams svarbios. Kūčios pradedamos ne vakariene, bet jau gruodžio 24-tos rytą; joms pasiruošimas tęsiamas visą dieną (ir ne tik valgius gaminant!). Kūčios užbaigiamos taip pat ne vakariene, o Bernelių Mišiomis vidurnaktį. Pati Kalėdų diena lyg nublunka prieš turtingus Kūčių papročius, į kuriuos reikia įskaičiuoti tradicinius valgius, burtus, pasninką, mirusiųjų prisiminimą ir t.t.

Kūčios išeivijoje yra populiarios. Užtenka tik pavartyti gruodžio mėn. lietuviškus dienraščius ir pamatysime dešimtis kvietimų į kurios nors organizacijos ar grupės žmonių "tradicines" Kūčias. Tokios "tradicinės" Kūčios vyksta visą gruodžio mėnesį, nes kiekviena žmonių grupė nenori atsilikti nuo "lietuviškų tradicijų". Tačiau tos viešosios Kūčios mažai panašios į anksčiau minėtąsias prieškalėdines lietuviškas Kūčias, nesvarbu, ką rengėjai skelbia ir žada atsilankysiantiems. Tai greičiau prieškalėdinis pasilinksminimas, bendra vakarienė, tik pradedama "tradicinės plotkelės" laužymu ir užbaigiama Kalėdų senio "iš Lietuvos" atvykimu. Jeigu mes šiandien žinome apie lietuvių gyvenimo sąlygas pavergtoje tėvynėje ir tikime, kad jos tikrai sunkios, kaip galime skelbti, kad Kalėdų senis atneša maišus dovanų "iš Lietuvos"? Juk Lietuvoje šiuo metu Kalėdos nėra oficialiai švenčiamos. Egutės, dovanos ir kitokie kalėdiniai priedai yra nukelti į Naujuosius Metus (tik ne Kalėdų senis, o Senis Šaltis dovanas dalina). Argi dėl to pasijuntame "patriotiškesni", jeigu skelbiame, kad Kalėdų senio replika yra "iš Lietuvos"?

Iš tikrųjų, ar verta tokius prieškalėdinius subuvimus vadinti rimtu, garbingu

Kūčių vardu, jeigu jie kartais užbaigiami net šokiais? Jau kur kas tinkamesnis vardas yra "eglutė", ypač pamėgta lituanistinių mokyklų. Čia būna paruošta Kalėdų temomis programa, atsilanko Senis su dovanomis, o, sąlygoms leidžiant, būna ir pasivaišinama be jokių pretenzijų į "tradicines Kūčias". Jeigu norime išlaikyti lietuviškas tradicijas, tai nekeiskime jų "pagal reiką", bet palikime tokias, kokios pas mus atėjo per šimtus metų.

Kartais atsitinka atvirkščiai: lietuviškos tradicijos, kurios mums neparankios ar nepatinka, yra nusviedžiamos į kampą ir niekas dėl to nesijaudina. Reikia sutikti, kad lietuviška veikla yra gyviausia žiemos laiku. Ypač didesnėse kolonijose pritrūksta ir savaitgalių renginiams, pritrūksta žiūrovų koncertams, balių lankytojų, nes tų renginių yra daug ir įvairių. Belenktyniaudami ir besirungdami dėl publikos, įvairių renginių ruošėjai iš įsibėgėjimo įsiskverbia ir į Gavėnios laiką. Dažnai šis laikotarpis pasidaro tik keli parankūs savaitgaliai, kuriuos galima užpildyti baliais, koncertais ir t.t. Dar prieš dešimtmetį buvo negirdėta, kad lietuviškoji visuomenė ruošė ir dalyvautų viešuose baliukuose su šokiais Gavėnios metu. Niekas neaprašinėjo nė šaunių vestuvių, vykusių Gavėnioje. Jeigu kas ruošdavo vestuves tuo laiku, tai greičiau vienokio ar kitokio reikalo spiriami ir tuo viešai spaudoje girtis nenorėdavo. Dabar laikai jau "sumodernėjo". Retas Gavėnios savaitgalis Čikagoje apsieina be pasilinksminimo, ir niekas į tai nekreipia per daug dėmesio. Juk visa tai daroma dėl lietuviybės: pilnas skiriamas lietuviškoms mokykloms, organizacijoms ir t.t. Tikslas nepaprastai toks gražus ir kilnus, kad pateisina priemones. ..

Ar tikrai? Kur staiga dingio lietuviškos tradicijos, kurias mes taip mėgstame cituoti? Lietuva yra krikščioniška-katalikiška šalis. Galima sakyti, kad Lietuva yra tarsi nedidelis laivelis, plūduriuojąs audringame ateizmo vandenyne, kurį tas vandenynas mieliai prarytų. Šiuo metu Lietuvoje gyvena apie 80% visos Sovietų Sąjungos katalikų. Mes žinome, kad tikėjimas ten persekioja-

mas, kad ateizmas visomis moderniomis priemonėmis kovoja prieš religijos apraiškas. Tik perskaitykime Katalikų Bažnyčios Kronikas, kokių šurpių ir didvyriškų pavyzdžių ten rasime!

Nedaug tegalime padėti savo persekiojamiems broliams už geležinės uždangos, nebent parodydami jiems savo solidarumą. Kažin ar linksmi baliai, šokiai, vestuvės ir kitokie vieši subuvimai Gavėnios metu labai džiugina lietuvius Lietuvoje, kai jiems net dalyvavimas sekmadienio Mišiose sudaro pavojų? Jeigu jau nenorime ar negalime laikytis Gavėnios rimties krikščionišku žvilgsniu, tai bent susilaikykime nuo viešų pasilinksminimų dėl lietuviškų tradicijų. Reikia tik truputį patempti vaizduotę, o įdomių ir rimtų renginių galima sugalvoti, kad nenukentėtų lietuviška veikla Gavėnios metu. Žinoma, pasamdyti orkestrą ir paruošti vakarienę yra labai lengva... Bet tai tinginio išeitis. Nejaugi jau mes taip nusi gyvenome per 35 metus užjūriuose, kad visa mūsų veikla prasideda ir baigiasi pigiais pasiūkimais?

Kalbant apie Gavėnios rimtį, reikia paminėti dar vieną reiškinį, beįsipilietinantį bent Čikagoje. Tai Velykų pusryčiai, ruošiami visuomenei Verbų sekmadienį arba dar anksčiau. Tie pusryčiai, galima sakyti, turi panašumo į Kūčių vakarienę, pirmaisiais gruodžio mėn. savaitgaliais ruošiamą. Tuose pusryčiuose remiamasi Velykų ryto patiekalais, papročiais ir tradicijomis. Kažkaip keistai skamba giesmė "Linksmas diena mums prašvito" ir margučių daužymas, kada dar visas krikščioniškas pasaulis tebegyvena Kančios savaitės nuotaika. Žinoma, gražu, kad susirenka pilna salė lietuvių ir pabendrauja prie valgiais apkrautų stalų, pagieda, padainuoja. Turime daug vienišų žmonių, ypač vyresnio amžiaus, kuriems toks pasižmonėjimas tikrai nuskaidrina dienas. Ir šios pastabos tai nėra kritika rengėjams ar renginiams. Vis dėlto turėtume rimčiau pagalvoti, kas tinkama, o kas ne. Kartais momento pasiūlymas ar sumanymas rengėjams atrodo labai puikus, bet, iš šalies žvelgiant, vaizdas kiek kitoks. Tai nereiš-

kia, kad reikia atsisakyti tokių bendrų pusryčių, o tik rasti jiems kitą formą. Išeitis gali būti dvejopa: velykinius pusryčius ruošti sekmadienį po Velykų; jeigu jie ruošiami prieš Velykas, atrasti kitokį pavadinimą ir papročius. Rengėjų pasiteisinimas yra paprastas: per Atvelykį ruošiamas kitas panašus renginys, ir tuomet reikėtų dalintis publika, nukenčiant ir vienam, ir kitam renginiui. Net į tokius pasiteisimus atsižvelgiant, nereikia pamiršti, kad velykiniai pusryčiai, margučiai ir giesmės netinka Kančios savaitės pradžioje.

Tai tik saujukė reiškinių, vykdomų lietuviškų tradicijų palaikymo ir puoselėjimo vardu. Vieni jų tiesiai spjauna toms tradicijoms į veidą (kaip baliai su šokiais Gavėnioje), kiti nieko bendra su tomis tradicijomis neturi. Pagalvokime, kokį lietuviškumo veidą parodome savo jaunimui? Vadininkime daiktus tikraisiais jų vardais — nesidangstykite kilniu tradicijų vardu, jeigu tos "tradicijos" įžeidžia krikščionio ir lietuivio jausmus ne tik išėivijoje, bet ir tolimoje tėvynėje.

NE PASMERKTI, BET GELBĖTI

CHIARA LUBICH

"Dievas gi nesiuntė savo Sūnaus į pasaulį, kad jis pasaulį pasmerktų, bet kad pasaulis per jį būtų išgelbėtas" (Jn 3,17).

Šis Dievo žodis mums sako, kad Viešpats nesiuntė savo Sūnaus pasaulio smerkti, bet gelbėti. Toks užtikrinimas turi nepaprastai svarbią reikšmę. Jėzus atskleidžia mums, koks Dievas tikrai yra. Jis yra meilė, ir tos meilės nepaprastai jautri savybė — gailestingumas, kurs labiausiai mus paliečia. Meilė privertė Tėvą siųsti savo Sūną į pasaulį. Visa, ką Jėzus sakė ir darė, parodė mums tą begalinę Tėvo meilę. Toji meilė veržiasi pasiekti kiekvieną, ji be galo kantri, jos nesulaiko mūsų nuopuoliai, ji atleidžia ir atperka.

Kai kurie Evangelijos epizodai parodo užtenkamai aiškiai Dievo meilę nusidėjėliams (moteriai samarietei prie šulinio, Zakiejui, svetimautojai ir t.t.), arba prilyginimais, kurie kalba apie gailestingumą (pavyzdžiui, sūnaus palaidūno istorija).

Kad geriau galėtumėme suprasti minėtus Jėzaus žodžius, naudinga prisiminti sakinį, pasakytą prieš juos: "Dievas taip pamilo pasaulį, jog atidavė savo vienatinį Sūną, kad kiekvienas, kuris jį tiki, nepažūtų, bet turėtų amžinąjį gyvenimą" (Jn 3,16).

"Kiekvienas, kuris jį tiki. . ." Čia matome, kad beribė Dievo meilė laukia mūsų atsakymo. Viešpats nori, kad mes tikėtume Jo Sūną, kuris, ištiestomis rankomis visuomet laukia mūsų grįžtančių. Jis nori, kad mes nuoširdžiai gailėtumės Jį įžeidę nusidėdami ir tikėtume Jo meile mums.

Dievo gailestingumas dažnai nepaisomas. Viena to nepaisymo priežastis yra, kad daugelis žmonių nenori matyti nuodėmės realybės, o tuo pačiu ir savo nuodėmių. Kai nusidėjėliai nelaiko savęs tokiais, jie nesi-jaučia reikalingi Išganytojo, lygiai kaip tie, kurie tiki esą sveiki, nejaučia reikalo kreiptis pas gydytoją. Tokių žmonių pažiūra savaime uždaro duris Jėzaus gailestingumui, nes Jis atėjo ne pas tuos, kurie mano esą teisūs ir jaučiasi patenkinti savimi, bet pas tuos, kurie prisipažįsta nusidėję ir supranta, kad negali daryti nieko gero be Jo pagalbos (žr. Lk 5,32).

Kita to nepaisymo priežastis yra stoka visiško pasitikėjimo Dievo gailestingumu. Daugelis krikščionių tikėjimą remia vien katekizmo pamokomis. Užtai tas jų tikėjimas ribotas, jo pažinimas dažnai pasilieka intelektualiniame lygyje ir nėra realus jų gyvenime. Jie bando surasti pateisinimą savo elgesiui ir galvojimui, turi gailę už nuodėmes, bet daugiau su išdidumo žymėm, negu tikru gailesčiu, kuris kyla iš skausmo, užgavus Dievą. Užtai suprantama, kad dėl to jie pagaliau pasiduoda. Visa tai rodo, kad tokie daugiau pasitiki savimi, negu Jėzaus beribiu gailestingumu ir Jo malonės galia.

Tikėti dievišku gailestingumu reiškia būti tikrai įsitikinusiems, kad Jėzus nuplau-
na mūsų nuodėmes, jei Jo atleidimo prašo-
me. Tada mes galime su džiaugsmu vėl Jį
sekti. Kaip mes galime pagal tuos Jėzaus
žodžius gyventi? Mes turime tvirtai ir be
sąlygų tikėti Jėzaus gailestingumu. Mes tu-
rime Jam pavesti savo ribotumą kiekvieną
kartą, kada tik mus ištinka suklupimai ar
silpnybės. Tai turime daryti nuoširdžiai, ne
paviršutiniškai, o tokia mūsų pasitikinti
meilė patrauks Jo atlaidumą ir malonę, ku-
rią Jis duoda, kada tik pasiryžtame ir vėl
eiti teisingu keliu. Ir tokia meilė yra gra-
žiausias atsakymas į Jo meilę.

Be to, Jis savo gailestingumą lieja mums
ypatingu būdu per sakramentus, ypač per
Atgailos ir Eucharistijos sakramentą. Todėl
mes turime įsigyventi į Atgailos sakramentą
vis giliau, atverdami savo širdis vis didesniu
paprastumu, be baimės ar gėdos, lyg tikrai
būtume Jėzaus akivaizdoje. Mes turime pri-
imti Eucharistiją vis su didesne atida ir
nuoširdumu.

Iš tikrųjų priimtoji Eucharistija veikia
mumyse, kas dieną apvalydamą nuo neto-
bulumų, nuodėmės pėdsakų ir padėdamą
mums augti meilėje, kurios Jėzus mus mo-
ko. "Taip ir danguje bus daugiau džiaugs-
mo dėl vieno atsivertusio nusidėjėlio, negu
dėl devyniasdešimt devynių teisiųjų, ku-
riems nereikia atsiversti" (Lk 15,7).

Argi nederėtų, kad mes, nusidėjėliai, ko-
kiais iš tikrųjų ir esame, tiek patirdami Die-
vo gailestingumo, tikrai norėtume, kol dar
esame čia žemėje, suteikti Jam džiaugsmo?
Argi tada Dievas nelaimintų daugiau mūsų
mažos planetos, kuri dabar naikinama vi-
sokiais blogio būdais ir grasinama karų bei
atominio sunaikinimo pavojų?

Iš anglų kalbos išvertė

Kostas Paulius

• Visuomenininko premiją šiemet Pasaulio lietu-
vių katalikų bendrija paskyrė kun. K. Pugevičiui.
Mecenatas kun. J. Prunskis.

■ Šv. Kazimiero jubiliejinis komitetas išleido šv.
Kazimiero medalį, kurio projektą padarė skulpto-
rius Petras Vaškys. Medaliai yra sidabro ir bronzos.

SEKSAS — DOVANA IR UŽDAVINYS

Gerbiamas Kunige Jonai,

Praėjusių atostogų metu susimetėm stu-
dentų ir studenčių būrelis ažuolyne prie
ežerėlio ir, gėrėdamiesi šiltu žvaigždėtu va-
karu, juokavome ir kažkaip nukrypome į
rimtesnius pokalbius. Nepamenu kaip, bet
iškilo ir sekso problemos. Iš pradžių var-
žėmės apie tai kalbėti. Ar tai nėra kiekvieno
labai asmenišką dalyką ir sekretą? Bet
greitai pastebėjome, kad visiems rūpi maž-
daug tie patys klausimai, į kuriuos neran-
dame patenkinamo atsakymo. Aiškių spren-
dimų neteko mums girdėti nei mokyklose,
nei bažnyčiose. Mūsų nuomonės įvairavo,
nors visi esame tikintys jaunuoliai. Ar Jūs,
kunige Jonai, norėtumėte panagrinėti sekso
klausimą "Laiškuose lietuviams", kuriuos
beveik visi mūsų būrelio nariai skaito. Be
abejo, atsiras ir kitų, kurie susigundys pa-
skaityti.

Kad Jums būtų lengviau susiorientuoti,
parašysiu, kas daugelį jaunimo šiais laikais
kamuoja.

Retą jaunuolį sekso reikaluose apšvietė
tinkamu laiku tėvai. Ar jie gėdijosi, ar var-
žėsi apie tai kalbėti. O gal patys nežinojo,
ką sakyti. Mokyklose, ypač viešosiose, per
biologijos pamokas aiškino apie organų
struktūrą, apie jų mechanizmą, bet apie sek-
so moralę nė vienu žodžiu neužsiminė. Ne
retai mokytojas dar pridėdą, kad seksas yra
prigimties reikalavimas, kurį reikia paten-
kinti, jei nenori būti nenormalus išsigimėlis.

Katalikiškose mokyklose, kiek teko pa-
tirti, taip pat nesą vieningos nuomonės. Pa-
sitaiko gana laisvo elgesio draugų ir drau-
gių. Matome juos kas sekmadienis einančius
prie Dievo stalo be išpažinties. Manome,
kad jie apie savo seksualinį elgesį ir išpa-
žintyje kunigui nieko nesako, o nuodėm-
klausiai turbūt nė nesiteirauja.

Tad kas rimtai į gyvenimą ir į tikėjimą
žiūrinčiam jaunimui, gyvenant tokiose ap-
linkybėse, daryti? Visi mūsų būrelio ber-

Karalienių koplyčios fragmentas Šv. Petro ir Pauliaus bažnyčioje.

Šv. Petro ir Pauliaus bažnyčia Antkainyje (Vilniuje), kur dabar yra perkeltas šv. Kazimiero karstas.

niukai ir mergaitės būsime Jums labai dėkingi už aiškias gaires.

Būrelio vardu *Petras R.*

Mielasis Petrai,

Nėra ko varžytis rimtai diskutuoti apie sekso prigimtį, esmę, prasmę ir su tuo susijusias įvairias problemas. Seksas užliejo visą viešąjį mūsų gyvenimą ir prisotino jo atmosferą. Esame tartum priversti kvėpuoti sekso prisotintu oru. Televizija, radijas, ki-

nas, žurnalai, visokiausi skelbimai iškiša daugiau ar mažiau apnuogintą seksą. Teisingai sakote, kad šeimose ir bažnyčiose mažiausiai apie jį kalbama. Kadangi man pareiškėte pasitikėjimą, tai jaučiu moralinę ir draugiškumo pareigą rimtai, kaip sugebėdamos, atsakyti. Tačiau atsiminkite — neprimėsiu jums savo nuomonės. Kalbėsiu, ką mums tuo reikalu sako krikščioniškasis tikėjimas ir krikščioniškosios pažiūros, ku-

rios ne iš kieno piršto išlaužtos, bet remiasi žmogiškąja prigimtimi ir jos Kūrėjo Dievo planais, patarimais, įsakymais žmogaus gerovei ir laimei.

Visų pirma reikia žinoti, kad, sprendžiant sekso reikalus ir problemas, turime ieškoti *tiesos*, nesitenkinti įvairuojančiomis nuomonėmis. Jėzaus žodis labai teisingas: "Jūs pažinsite tiesą, ir tiesa padarys jus laisvus" (Jn 8,32). Yra tiesa, kad, nepaisant, kaip daug kalbama ir rašoma apie žmogaus laisvę galvoti ir elgtis, kaip kas išmano, nė nepajusdami uždeda kitą, subtilesnę sekso vergiją. Štai su kokiais prieštaravimais ir drauge sąlygomis susiduria ieškantieji tiesos sekso srityje.

Ką tik minėjome, kaip seksas įsigalėjo net viešajame bendruomenės gyvenime. Sekso demonstravimai propagandiniuose skelbimuose visai mažai kur bevaržomi. Sunku pagauti televizijoje rodomus filmus, kuriuose nebūtų net gan grubių sekso scenų. O kita vertus, dar vis tebesilaikoma kažkokio "tabu", t.y. lyg religinės, seksą gaubiančios tylos. Girdi, nederą, negražu kalbėti apie seksą; o "riebių" anekdotų nevengia net moterys, nekalbant apie vyrus!

Kad Bažnyčia taip pat pritilusi, tai gal dėl to, kad daugelis žmonių nebepripažįsta jai autoriteto kalbėti sekso problemomis. Girdi, kunigai nevedę, tai ką jie išmano apie sekso reikalus ir problemas. Čia kiekvienas pats turįs apsispręsti. Pasakysiu, Petrai, kad apie seksą, apie meilę labai daug gražiausių dalykų yra parašę kunigai, vyskupai, vienuoliai. Pavyzdžiui, šv. Augustinas kartą išsitarė: "Meilė yra kūniška iki dvasios gelmių, o taip pat yra dvasiška iki kūno gelmių". Kai teologai kalba apie Dievą-Meilę (nes "Dievas yra meilė" — Jn 4, 8), dėl ko jie turėtų nutilti, kai kalba sukasi apie seksualinę meilę? Laisvė ir seksas buvo ir yra teologijos reikalas, negali būti palikta vien biologams, psychologams ir sociologams spręsti. Ir aš šiuo laišku sekso reikalus svarstau teologijos šviesoje.

Pažiūrėkim, Petrai, į seksą, kaip į lytinę buitį ir uždavinį. Visas žmogiškumas yra lytinis. Jis yra mums duotas, nes mes patys

jį pasirinkome, mes negalime jo atsikratyti, kad ir kažkaip norėtume jį paneigti. Su vyro ir moters lytimi-seksu drauge eina ir lytinė jų įtampa. Mes, žmonės, esame seksualumas-lytiškumas. Nėra "beseksių" žmonių. Tačiau seksas ne visai mus teapriboja.

Seksiškumas įjungia žmogų į šios žemės biologiją su visais jos dėsniais. Žmogaus seksas nenukrinta iš dangaus. Iš šios žemės dulkių sukurtas žmogus, kaip sako Šv. Raštas (Pr 2,7), tai tos pačios žemės dulkės yra ir sekso medžiaga. Sekso polinkis-instinktas išdygo iš žemės. Tai viena tiesa.

Kita vertus, krikščioniui (ir nekrikščioniui) bet kuris faktas nėra vien medžiaginis įvykis. Faktais visada apsieiškia ir žmogaus dvasia. Žmogaus vyriškas ir moteriškas lytiškumas yra Dievo kūrybinė tikrovė. Abu drauge jiedu yra savo Kūrėjo atvaizdas. Šv. Raštas pažymi: "Dievas sukūrė žmogų kaip savo atvaizdą-paveikslą... Sukūrė jį vyrą ir moterį" (Pr 1,27). Tas žmogus, Dievo atvaizdas, apima visą žmogų, be išimčių. Tai gi vyrą ir moterį; taigi ir jų lytiškumą-seksą. Juodu abu yra lygios vertės, nors ir skirtingi; ir tik abu yra pilnas žmogus ir pilnas Kūrėjo atvaizdas. Tame pačiame Šv. Rašto skyriuje sakoma: "Dievas matė, kad viskas, ką jis sutvėrė, yra gera" (Pr 1,31). Todėl ir žmogaus lytiškumas yra geras dalykas.

Žmogaus lytiškume randame keturias dimensijas: 1. lytiškumas apima visą jo gyvenimą, nuo pirmos prasidėjimo akimirkos iki mirties; 2. žmogiškasis seksualumas traukia vyrą prie moters ir moterį prie vyro. Šituo traukimu seksas padeda žmogui išsiveržti iš savęs ir tapti kito meilės partneriu — dalininku. Tuo remiasi ir galimybė bendrauti vienas su kitu; 3. žmogiškasis lytiškumas papildo vyrą ir moterį. Tiek vienas vyras, tiek viena moteris būtų kažkas neužbaigta, be prasmės; 4. žmogaus lytiškumas-seksas yra kūno ir dvasios vaisingumas. Tik savo lytiškumu vyras ir moteris, kaip tėvas ir motina, gali toliau gyventi savo vaikuose ir vaikaitčiuose.

Vien jau šitos keturios žmogiškojo lytiškumo savybės ar plotmės rodo, koks didis

gėris yra lytiškumas, Kūrėjo patikėtas mūsų laimei ir atsakomybei.

Gėris ir vertė automatiškai nesutampa, nėra tas pat. O tai reiškia, kad seksualumas yra *žmogui* duotas, ne žmogus seksualumui. Seksualumas yra dovana ir uždavinys, instinktas ir dvasia vienoje vienybėje.

Sekso atsakingumas yra savaime susijęs su laisve. Kai nėra laisvės, nėra nė atsakomybės. Susieję seksą su laisve ir atsakomybe, galime teirautis, kokia yra sekso prasmė, nes prasmė atsiveria tik tai laisvėje. Laisvė atsiveria tik tiesoje. Jeigu seksualumo tiesa yra jo laisvame elgesyje, tai tada seksualumo prasmė yra laisvas dorovinis įvykis tarp vyro ir moters.

Meilės moralė nėra tokia ryški niekur kitur, kaip tik lytinėje plotmėje. Žmogiškąjį lytiškumą galima pavadinti Dievo duota ypatinga meilės "medžiaga". Meilė visada yra asmeniškasis išgyvenimas. Todėl žmogiškojo seksiškumo prasmė tik tada sušvinta asmeniškų seksualumu, kai jis išreiškia asmenišką besimylinčiųjų susirišimą. Bet koks kitoks seksualinis kūno panaudojimas prašaua pro sekso prasmę.

Meilė yra tikras ir teisingas įvykis. Kai seksiškume turi vietos meilė, tai tada čia yra ir tiesa. Todėl žymusis teologas Bernardas Haerig pasakė: "Giliausioji žmogiškojo sekso prasmė yra pasidalijimas meile tiesoje".

Žmogiškasis seksas yra ir kalbos priemonė meilei išsakyti. Kaip bet kurios žmonių kalbos reikia mokytis, taip ir sekso kalbą reikia išmokti. Kaip bet kuria kalba vienas kalba geriau ir laisviau ar visai laisvai ir tobulai, o kitas sunkiai ir su nemažomis klaidomis, taip ir sekso kalba vieni kalba tobulai, laisvai, kiti sunkiai ir su klaidomis. Ta kalba išmokstama tik palaipsniui. Seksiškai autonomiškas, jokių normų ar taisyklių nepripažįstas žmogus yra neįmanomas žmogus.

Kalbėdamasis žmogus atveria save, sakome, dalijasi savo mintimis, svajonėmis, laime, baime, vargais ir skausmais. Seksiškumas, kaip meilės kalba, taip pat giliausia prasme yra savęs atvėrimas, savęs davimas

mylimam asmeniui. Bet tiek žodinės, tiek meilės — lytinės kalbos turinys gali būti tiesa ar melas. Juk seksu dalijantis (šnekan-tis) pats žmogus atsiveria toks, koks jis yra. Lytinis elgesys arba parodo, išsako vidinę savo dvasios meilę, arba išduoda gryną egoizmą. Seksiškumu rizikuojama visa savo asmenybe, o ne tik kuria nors kūno dalimi.

Seksas yra gėris, tačiau pats savyje neturi prasmės. Seksiškumas gyvuoja, ieškodamas kažko daugiau negu tik save tenkinti. Jis orientuojasi į meilę. Seksas, atjungtas nuo meilės, yra nužeminimas iki pliko gašlumo, ar tik iki dauginimosi. O jei seksiš-kumas jungia į viena gašlumą su pasidau-ginimu, tai jam reikalinga moralė. Seksiš-kumas be moralės negali būti laimingas. Jei galioja pasakymas "kame tikra meilė, ten ir Dievas yra", nes "Dievas yra meilė" (1 Jn4,8), tai Dievas yra ir sekso veiks-muose, jeigu jais išsilieja tikra meilė, o ne melas, ne apgaudinėjimas savęs ir savo partnerio ar partnerės. Štai, Petrai, koks didingas ir žavus dalykas gali būti seksas! Jį galima laikyti ta krikščioniška vieta, kur pajuntamas ir išgyvenamas žmogaus susiti-kimas su Dievu-Meile.

Žinoma, jokio kūrinio negalima dievinti. Todėl negalima dievinti nė sekso. Seksui reikia ir blaivumo. Būdamas kūrinys, seksas yra ir trapis, ir praeinantis dalykas, kaip visi kūriniai. Kaip kiekvienas sutvertas gė-ris, taip ir seksas gali būti ir laisvėje pikt-naudžiaujamas. Galima aptemdyti sekso prasmę, galima iškreipti jo tiesą. Kaip žmo-gaus meilei aplamai taip ir seksui gresia įvairūs pavojai, nes brangusis meilės lobis yra trapiame inde (plg. 2 Kor 4,7).

Kai kalba sukasi apie rimtus pavojus, tai suprantama, kad reikia ieškoti, kaip iš jų išsigelbėti. Kad žmogiškam lytiškumui gresia įvairūs pavojai, tai yra gyvenimo fak-tas, kurio niekas negali užginčyti. Tai yra susiję su sekso uždaviniu. Tame uždavinyje glūdi ir sekso moralė-dorovė, ar nedorovė. Tą uždavinį spręsti tenka patiems — vyrui ir moteriai. Uždavinių sprendimai visada gali būti arba teisingi, arba klaidingi, o kar-

tais atrodo visai neišsprendžiami. Moralinė sekso problema gali būti ar neigatyvi, ar pozityvi. Yra srovių, kurios neša seksą tik neigatyvia kryptimi. Tada yra pavojus nuslysti "turėjimo", "nuosavybės" plotmėn, t.y. kūnas vis geidžia turėti seksą savo nuosavybe. Tuo atveju dingsta tikrasis seksualumas ir belieka tik seksas-daiktas. Su juo elgiamasi, kaip su bet koku kitu turimu daiktu. Ir sekso atžvilgiu žmogus gali tapti godus, kaip jis yra godus pinigų ar ko kito. O jeigu Jėzus pataria saugotis godumo (Lk 12,15), tai galioja ir žmogiškajam seksui. Jo negalima atsieti nuo žmogaus asmenybės ir paversti daiktu, kuriuo būtų galima prekiauti ar mainikauti.

Tai gali atsitikti dvejopu būdu. Seksuališkumą galima padaryti bedvasį, tik kūnišką. Bet galima taip pat jį tiek "sudvasinti", kad visai paneigiamas jo kūniškumas. Tos abi galimybės yra vieno ir to paties medaliao dvi pusės, t.y. godumo. Tiek norėti sesiškumą turėti, tiek nenorėti jo turėti yra lygiai pavojinga.

Seksą nudvasinus, belieka tik materialinis techniškasis jo išnaudojimas. Seksas paverčiamas preke, ir tarpsta biznesas. Aistra, gašlumas perkami ir parduodami. Už tai užmokama apgailėtina kaina — išsižadama švelnumo, maloningumo. Lieka tik gyvulinis brutalumas. Seksui lieka tik kūno funkcijos. Tada seksas niekad nebūna patenkinamas, net ir tada, kai jį dar pripažįsta dauginimosi įrankiu. Šitaip žmogui atimama laisvė ir džiaugsmas. Tada seksas sukasi tik pats aplink save. O tai yra prieštaravimas sau pačiam.

Laimingo seksualumo pagrindas visada buvo ir bus jo dvasiškumas. Tik jau nesumaitykite jo su sekso nujausminimu ar su nuaistrinimu. Negalima turėti sekso dviasios, atmetant kūną ir kūnišką jo apraišką. Tai būtų tas pat, kaip atsisakyti sekso iš viso arba būti neseksuališku žmogumi. Tokio sutvėrimo šiame pasaulyje nėra ir negali būti.

Būtų neprotinga užmerkti akis žmogiškojo seksualumo laisvei gresiantiems pavojams. Žmogus gali laisvai nusikalsti savo

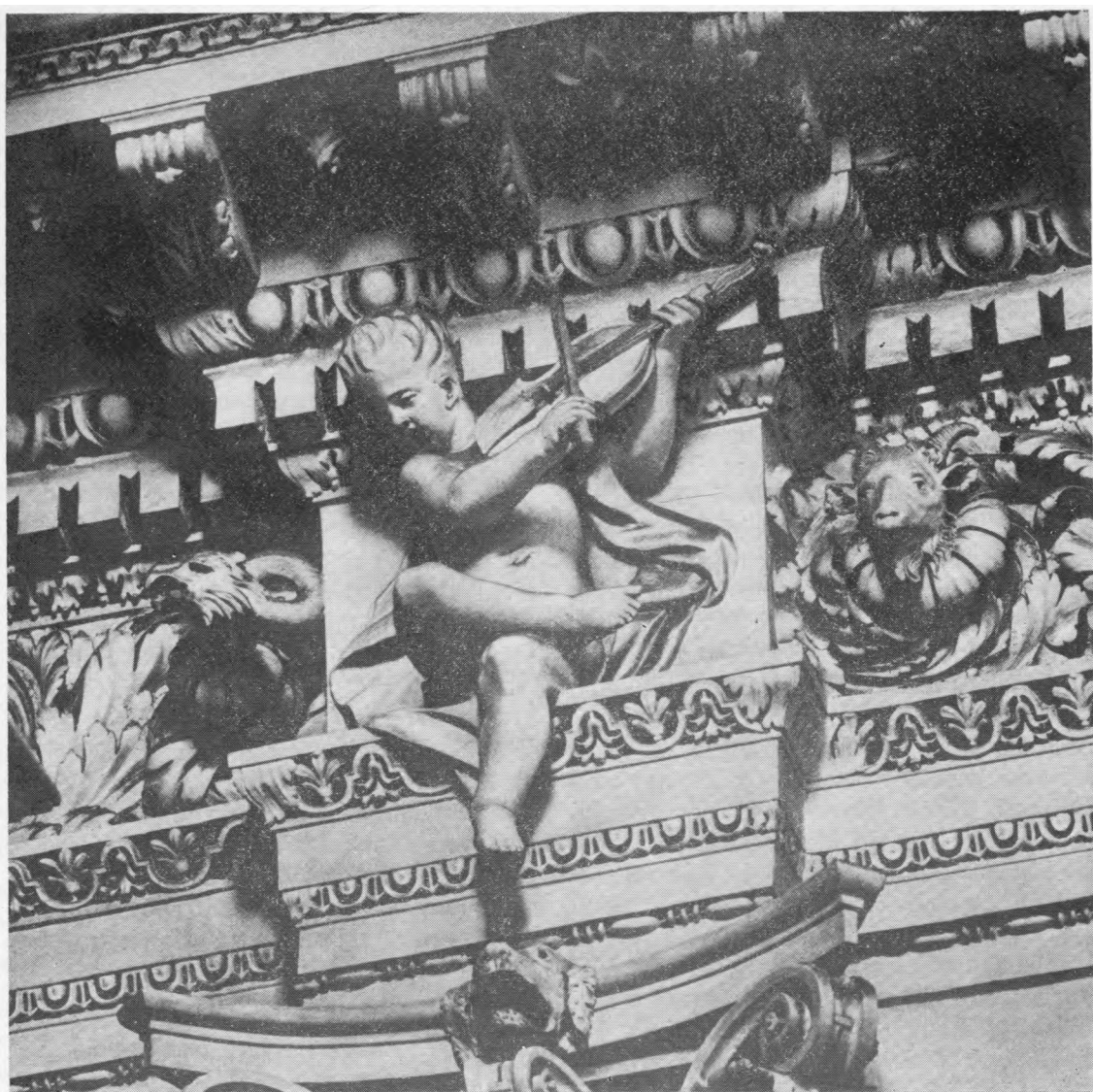
laisvei. Visada tai bus vyro ir moters skirtumo sąskaiton. Bet žmogus negali siekti savo išsigelbėjimo (išganymo), aplenkdamas seksualumą.

Kiekvienam žmogui reikia išsilaisvinti. Reikia ir lytiškumą išlaisvinti. Bet nei vyras pats, nei pati moteris, patys vieni, negali išsilaisvinti, išsivaduoti. Malonė ir laisvė ir seksualinė laisvė neperskiriami. Seksualinės meilės tiesa turi reikalo su laisve Jėzuje Kristuje. Tikroji laisvė visada yra laisvė meilei. Tikrai laisvai meilei nežinoma baimė (Jn4,18). Šitokios meilės ilgisi ir vyras, ir moteris.

Mielasis Petrai, kadangi esame krikščionys, tai reikalinga pažvelgti į seksą iš krikščioniško taško. Iki šiol labai maža į tai buvo šiame laiške atsižvelgta. Stengiausi labiau panagrinėti meilės prigimtį, jos prasmę, uždavinius ir pavojus. Dabar būtų galima pasvarstyti seksualinį išsilaisvinimą ir jo ryšį su tikėjimu į Jėzų Kristų.

Visų kūrinių pirmieji išlaisvintieji (atpirtieji, išganytieji) yra krikščionys. Jie palankiai priima ir žmogiškojo lytiškumo dovaną. Todėl krikščionys palankiai ir teigiamai priima visas žmogiško kūno dalis. Jiems nėra negarbingų nešvarių, gėdingų kūno dalių. Jie priima ir vyriškumą, ir moteriškumą ir tarp jų esamą netūralią įtampą. Lytiškumą krikščionys priima kaip didingą, garbingą ir atsakingą uždavinį. Išsivadavęs iš instinktinių mechanizmų, laisvas krikščionis turi drąsos puoselėti krikščionišką žmogiškojo sekso kultūrą. Jis žino, kad lytinis privalejimas kyla iš lytinio pajėgumo. Krikščionio lytinė moralė — tai Dievo malonė. Šitokia krikščioniška sekso kultūra pasireiškia nesivaržymu dėl savo lyties. Jo natūralumas nenusikalsta deramai pagarbai, kuklumui, padorumui. Krikščioniškoji sekso drąsa grąžina prarastą švelnumą ir meilumą. Į šaltąją sekso zoną įsilieja krikščioniška šiluma. Jei tos šilimos nėra — tai negalima svajoti apie vyro ir moters harmoniją ir laimę.

Subrendęs žmogus turi būti laisvas, t.y. turi galėti atsakingai apsispręsti, pasirinkti, koku keliu eiti, ko siekti, kokiomis prie-

Ornamentikos fragmentas Šv. Petro ir Pauliaus bažnyčioje.

monėmis naudotis. Iš viso šito ilgoko laiško, Petrai, turėtų būti aišku, jog sekso srityje reikalinga žmogui laisvė yra galima tik tikint Jėzų Kristų ir priimant jo nurodytus krikščioniškojo gyvenimo dėsnius. Kūniškoji sekso laisvė yra galima tik esant laisvu sekso atžvilgiu, o ne apsėstu vergu. (Kaip yra alkoholio ar narkotikų vergų, taip yra ir sekso vergų, besidangstančių savo "laisvės būtinumu" patenkinti visus savo aistrų reikalavimus).

Puoselėjant žmogiškojo sekso kultūrą, negalima apsieiti be susilaikymo. Tai reiškia, kad sveikas, doras seksas atsisako mechaniško išsiprievartavimo ar kito išprievartavimo. Tai laisvė nepasiduoti prigimties palinkimams net kito partnerio ligos atveju arba vienam išvykus ilgesniam laikui. Šita laisvė padeda vyrams ir moterims būti vienas kitam ištikimiams, kaip jie yra prisiekę prie Dievo altoriaus. Šitoks sąmoningas susilaikymas, reikalui esant, atrodo ne-

įmanomas tik tiems, kurie jau nuo labai ankstyvos jaunystės nežinojo didžiosios savo sekso paskirties, neturėjo ir neturi kito aukštesnio idealo, kaip tik ieškoti savo malonumo, kada tik užsimano. Krikščioniškoji sekso laisvė įsigyjama nuolatinio lavinimosi keliu.

Baigdami pagalvokim, Petrai, kad tik tikėjimas padaro galimą sekso integraciją į harmoningą gyvenimą. Kas bando tvarkyti seksą, nesiremdamas tikėjimu, tas lengvai pasiduoda geisminiam "carpe diem!" (naudokis proga!), arba ima perdėtai bijotis ir jo net neapkęsti. Tuo tarpu sekso laisvės tiesa veda į sekso tiesą. Todėl Bažnyčia gali kalbėti laisva sekso kalba. Ji turi ir gali suprasti lytinio pobūdžio vargus, sunkenybes ir nenormalumus. Ji atsižvelgia į įvairias ir daugiopas gyvenimo bei žmogaus prigimties sąlygas, kuriose vystosi žmogiškasis seksas. Bažnyčia betgi negali nebوتي, negali panaikinti šeštojo Dievo įsakymo nepaleistuvauti ir devintojo nesvetimauti. Ir tie du įsakymai įeina į žmogiškojo sekso kultūros bei natūralaus ir sveiko juo naudojimosi Kūrėjo planus žmonijos tikrajai laimei pasiekti. Jų nesilaikant, atsiranda visokių problemų, žalingų ir šeimoms, ir tautai, ir pagaliau patiems vyrams ir moterims, jais nepasitikintiems ir ieškantiems laimės tik savo įgeidžių patenkinime, Yra žmonių, kurie dienos metu miega, tamsiai užsidengę langus, o "gyvena" naktimis, išiežiebę "žvakes" ir "lempas". Ar tai yra tikrasis pasaulis? Ar tai tikroji, natūralioji tvarka? Aistrų įžiebiamos "žvakutės" ir "lemputės" niekada neatstos dieviškosios Kūrėjo išminties saulės šviesos. Žmogui palikta laisvė apsispręsti ar už žvakutes, ar už saulę...

Pagaliau, Petrai, visų didžiausia pagarba ir kilnumas seksui tenka iš tos mums nesuprantamos, bet paties Dievo Sūnaus Jėzaus Kristaus pasakytos tiesos: "Jei kas mane myli, laikysis mano žodžio, ir mano Tėvas jį mylės. Mes pas jį ateisime ir apsigyvensime" (Jn 14,23). Ir dar: "Tai diena, atėjus, jūs suprasite, kad aš esu savo Tėve, ir jūs manyje, ir aš jумыse" (Jn 14,

Vis tie vargšai tėvai kalti. . .

Juozas Vaišnys, S.J.

Kalbant apie mūsų jaunimą, apie jaunimo organizacijas ir aiškiai pastebint, kad vis prastėja jaunimo lietuvių kalba, kad daug ką galima jam prikišti ir tikėjimo bei moralės srityje, tai pagaliau vis kalba nukrypsta į tėvus — už visa tai jiems suverčiama kaltė. Sakoma, kad obuolys nuo obels netoli tenukrinta — kokie tėvai, tokie ir vaikai. Daugeliui tėvų šis kaltinimas jau įgrięs. Jie susinervinę pasako: "Liaukitės pagaliau vis tuos vargštus tėvus kaltinti. Mes darome viską, ką galime, bet aplinka kalta — mes neįstengiame prieš ją kovoti".

20). Jėzus kartu su Tėvu ir Šv. Dvasia nuolat gyvena žmoguje, vyre ir moteryje. Todėl, kaip sako apaštalas Paulius, jie yra Dievo šventovės. Tai Dievo šventovei priklauso ir žmogaus seksas. Todėl krikščionis jį gerbia ir nepaverčia ištvirkavimo įrankiu, o dieviškosios ir žmogiškosios meilės kalba.

Kun. Jonas

P.S. Šiam laiškui gerokai pasinaudojau H. Windisch studija "Freiheit und Sexualitaet" (Laisvė ir seksualumas) vokiečių jėzuitų žurnale "Stimmen der Zeit", 1984, gegužės mėn. Labai rekomenduoju daugiau šiuo klausimu pasiskaityti David Knight "The Good News About Sex". Knyga gaunama daugelyje katalikiškų knygynų.

Prieš keliolika metų Mokytojų savaitėje kaip tik buvo suruoštas simpoziumas šia tema. Problemos, kurios tada buvo nagrinėjamos, yra aktualios ir šiandien, Tad šiame rašinyje prisiminsime kai kurias tada pateiktas mintis ir papildysime naujomis.

Pirmas minėto simpoziumo klausimas buvo: ar lietuviškoji šeima atlieka savo pareigas lietuviybės išlaikymui, turint galvoje lietuvių kalbą ir lietuviškųjų vertybių ugdymą vaikuose? Kas čia taisytina ir kaip?

Tada beveik visi simpoziumo dalyviai sutiko, kad visai nediskutuotinas klausimas, jog visų pirma vaikų lietuviškumas priklauso nuo tėvų. Ne visi tėvai vienodai atlieka savo pareigas. Šioje srityje statistikų nėra, bet jeigu už šios rūšies tėvų pareigingumą rašytume pažymius nuo penkių iki vieno, tai atrodo, kad, šviesiai ir optimistiškai į šį klausimą žiūrint, vienam penktadaliui tėvų galima būtų parašyti penketuką, kitam penktadaliui ketvertuką ir t.t. Nepatenkinamus pažymius, t.y. dvejetukus ir kuolus, reikėtų parašyti maždaug dviem penktadaliams tėvų. Tai yra mažiau negu pusei, nes trys penktadaliai gautų patenkinamus pažymius. Vadinasi, daugiau negu pusė visų tėvų savo pareigas atlieka bent patenkinamai. Tai buvo prieš keliolika metų. Kažin ar taip yra ir dabar?

O dėl kokių priežasčių kai kurie tėvai savo pareigų neatlieka? Žinoma, gali būti įvairiausių priežasčių, charakteringų tik atskiroms šeimoms, bet gal pagrindinės priežastys yra dvi: *tingėjimas* ir *nesugebėjimas*.

Tingėjimas ar tik nebus pati svarbiausia priežastis? Aišku, tėvai šiai savo tingėjimo ligai duoda kitus vardus. Dažniausiai ją pavadina neturėjimu laiko, kartais visą kaltę suverčia nepalankiai aplinkai, o kartais stengiasi save ir kitus įtikinti, kad noras išlaikyti lietuviybę išeivijoje yra tuščios pastangos — vis tiek nieko nepasieksis, vis tiek tos lietuviybės ilgai neišlaikysis, tai kam čia dar vargti ir gadinti nervus sau bei savo vaikams...

Šių priežasčių jokių būdu negalima laikyti rimtomis. Neturėjimas laiko tai yra

tik tuščias įsivaizdavimas ir pasiteisinimas. Nors žmogus ir labiausiai būtų įvairiais darbais užsiėmęs, jeigu tik norės, tai suras laiko savo vaikų auklėjimui. Nepalankioje aplinkoje veikti, žinoma, yra sunkiau, bet vis dėlto yra teisingas dr. J. Girniaus pasakymas, kad jokia aplinka nėra tokia baisi, kad galėtų triumfuoti prieš individą, ir nė vienas individas nėra toks silpnas, kad turėtų būtinai kapituliuoti prieš aplinką. Jeigu tik bus rimto noro, tai atsiras ir laiko pasiekti gerų rezultatų net ir nepalankiausioje aplinkoje. Yra šeimų, gyvenančių tokiose vietose, kur nėra nė vienos kitos lietuviškos šeimos, kur visi vaikų draugai yra kitataučiai, bet vaikai puikiai kalba lietuviškai, dėl to, kad namie tik lietuvių kalba tevartojama. Deja, visi pažįstame nemaža ir tokių šeimų, kurios gyvena lietuviškiausiose kolonijose, bet jų vaikai šiaip taip teįstaria tik "labas" ir "kaip tau?" Juos lietuviais galima vadinti tik dėl to, kad gimę iš lietuvių tėvų, bet lietuviškumo juose — nė lašo.

Pirmiau, prieš dvidešimt ar daugiau metų, priešmokyklinio amžiaus vaikučiai labai gražiai kalbėdavo lietuviškai, tik vėliau mokykla apgadindavo jų tarimą, o dabar jau ir ketverių penkerių metų vaikučiai daugiausia kalba angliškai, o jei vieną kitą žodį ir lietuviškai ištaria, tai su didžiausiu anglišku akcentu. Dėl ko? Dėl to, kad tėvai namie su jais dažniausiai kalba tik angliškai. Tai yra gerai suprantama. Pirmiau tėvai buvo atvažiavę iš Lietuvos. Anglų kalbos jie daug nemokėjo, tai tik lietuviškai šeimoje ir tekalbėdavo. O dabartiniai tėvai jau yra čia gimę, čia mokslus ėję, todėl anglų kalba jiems lengvesnė ir artimesnė. Bet ir čia tinka tas pats patarimas — stengtis nugalėti savo apsilėidimą, tingėjimą ir su vaikais kalbėti tik lietuviškai. Norint bet ką pasiekti, reikia pastangų. Didžiausia problema ir yra ta, kad tų pastangų dažnai pritrūksta, pasukama lengvesniu keliu. Kartą Čikagoje, netoli Jaunimo centro, teko nugirsti net tokį pasikalbėjimą tėvo su sūnumi. Tėvas klausia: "Where is the key?" Sūnus atsako: "Automobilyje".

Tikrai keista, bet kartais atrodo, kad

vaikams yra daug svarbiau lietuviybė, negu jų tėvams. Viena vyresniosios kartos motina pasakojo, kad kartą savo dukrai ji pasiūlė namie kalbėti angliškai, norėdama ji iš dukros geriau išmokti anglų kalbą. Dukra nustebusi atsakė: "Mama, čia nebus namai, jeigu mes kalbėsime angliškai".

Nesugebėjimas tai buvo kita priežastis, pabrėžta minėtame simpoziume. Reikia prisiminti, kad tai buvo prieš keliolika metų. Tada buvo daugiausia kalbama apie tuos tėvus, kurie atvažiavę iš Lietuvos. Tų tėvų galvosena buvo labai skirtinga nuo čia gimusių vaikų galvosenos. Tad gal čia ir buvo svarbiausia to *nesugebėjimo* priežastis. Tarp tų tėvų ir jų vaikų buvo gana didelis "kartų atotrūkis" (generation gap). Dabar ši problema, atrodo, nėra tokia ryški, nes dabartiniai tėvai jau yra čia gimę, tad daugeliu klausimų jų galvosena ne taip daug skiriasi nuo vaikų galvosenos. Tačiau šiems tėvams nesugebėjimo problema kai kuriais atžvilgiais yra daug ryškesnė, negu senesniosios kartos tėvams. Kaip jie vaikus mokys lietuviškai, kaip jiems įdiegs lietuvišką dvasią, supažindins su lietuviškais papročiais, kad ir jiems patiems tai yra gana svetimas dalykas!

Tad dabar, rūpinantis lietuviybės išlaikymu, reikia ypatingą dėmesį kreipti į tėvus. Reikėtų atitinkamų vadovėlių jaunoms šeimoms. Praėjusiais mokslo metais buvo stengtasi Čikagoje išmėginti vieną būdą jauniems tėvams padėti. Daugelis jų šeštadieniais atveža vaikus į mokyklą, o paskui sėdi šnekučiuodamiesi (žinoma, angliškai!) kavinėje ir laukia, kada pasibaigs pamokos. Tad buvo sumanyta jiems suruošti specialias pamokas Pedagoginiame lituanistikos institute, kad, užuot sėdėję kavinėje, galėtų išmokti daug naudingų dalykų iš lituanistikos. Susidomėjimas buvo labai menkas. Nutarta vis dėlto nekapituluoti, bet šią idėją populiarinti. Gal kas nors išeis.

Kai kurie tėvai labai klaidingai galvoja, kad nuo mažens vaiką mokyti tik lietuviškai — jam daroma didelė žala: kai jis nueis į vaikų darželį (nietuvišką) ar vėliau į pradžios mokyklą, jis nesusikalbės angliškai,

dėl to labai nukentės jo mokslas. Iš praktikos matome, kad ši problema praktiškai neegzistuoja. Vaikas labai greitai išmoksta svetimą kalbą. Turime tiek pavyzdžių, kur lietuviukas nuėjo į mokyklą, nemokėdamas anglų kalbos, ir po vieno kitų metų iš anglų kalbos gaudavo geresnius pažymius negu amerikiečių tėvų vaikai.

Tėvai turėtų įsitikinti, kad dvikalbis vaikas stovi aukščiau už vienakalbį. Juk yra specialistų įrodyta, kad tie vaikai, kurie iš mažens išmoksta dvi kalbas, visose srityse būna pažangesni, ir jų smegenys būna daug geriau išsivystę. Tad norint, kad vaikas būtų dvikalbis, kad gerai mokėtų ir lietuvių, ir anglų kalbą, pirmiausia turi turėti gerą lietuvių kalbos pagrindą. Anglų kalbą mokykloje jis savaime gerai išmoks, bet jeigu prieš tai nebus gerai išmokęs lietuviškai, paskui gerai šios kalbos neišmoks.

Vienas minėto simpoziumo dalyvis stengėsi pateisinti tėvus, labiau kaltindamas tik visuomenę, kad ji iš dabartinio mūsų jaunimo per daug reikalaujanti. Juk, jo aiškinimu, visi nori, kad jaunuolis ne blogiau mokėtų lietuvių kalbą už Jablonskį, kad mokėtų istoriją taip, kaip jo mokytojai, kad būtų perskaitęs visą lietuvių literatūrą, kad priklausytų visoms organizacijoms ir politinėms partijoms. Jis turi kovoti už Lietuvos nepriklausomybę, bet ne taip, kaip jis pats norėtų, o taip, kaip jam vyresniųjų įsakyta. Jis turi gerai pažinti Lietuvą, nors jos nėra matęs, o ten nuvykti ir pamatyti jis negali, nes tai būtų "didžiausias nusikaltimas". Jis turi sportuoti, šokti tautinius šokius, dalyvauti choruose ir ansambliuose. Jis turi priklaustyti Lietuvių Bendruomenei, Altui ir Vlikui, turi aktyviai dalyvauti jų veikloje. Tad jeigu kuris nors jaunuolis norėtų visa tai įvykdyti, jis turėtų būti jaunas bent šimtą metų, nes kitaip — nesuspės. Tad tokio jaunuolio jokia, net ir pavyzdgingiausia šeima negalės išauginti. Tad šeimos dažnai be reikalo yra kaltinamos. Reikia kaltinti tuos, kurie per daug iš mūsų jaunimo laukia.

Žinoma, tai buvo tik humoras, norint šiek tiek sušvelninti kaltinimus, metamus šeimoms. Tikrai niekas nereikalavo ir nerei-

kalaus, kad tas pats jaunuolis užsiimtų visais tais reikalais ir priklausytų visoms organizacijoms. Vienas priklauso vienai organizacijai, kitas — kitai, vienas daugiau dalyvauja vienos rūšies veikloje, kitas — kitos. Jaunuolis, visur dalyvaudamas, daugiau visko gali išmokti, bet per daug didelis išsiplėtimas po įvairias organizacijas ir įvairius klubus bei ratelius neišeis į naudą. Tokiu būdu jaunuolis gali visiškai pavargti ir daugiau nenorėti jokios veiklos. Tad ir čia tėvai turėtų jam patarti, per didelį jo uolumą kartais prilaikyti. Verčiau apsiimti mažiau veiklos ir geriau ją atlikti.

Simpoziume taip pat buvo klausama, kaip šeima atlieka savo pareigas lietuviškosios mokyklos atžvilgiu. Kai kurie sakė, kad yra šeimų, kurioms lituanistinė mokykla yra tik vaikų pasaugojimo (baby sitting) įstaiga, o šeštadienis — vaikų nusikratymo diena. Jie nuvežami ir atiduodami į pakankamai geras rankas. Labai patogiu — motina gali eiti į krautuvę apsipirkti arba į kirpyklą susidėti plaukus. Tokie tėvai niekad nepasiteirauja, kaip jų vaikas mokosi, kaip elgiasi, nebent būtų pakviesti mokytojo ar mokyklos vedėjo. Bet dažnai ir iš tokio tėvų pakvietimo nieko gero neišeina. Jeigu mokytojas tėvams pasako, kad jų vaikas nedrausmingas, blogai mokosi ar blogai elgiasi, tai kartais tėvai tuoj šoka ginti savo vaiko, visą kaltę suversdami mokytojui ar mokyklai. O jei mokytojas dar labai atsargiai paminėtų, kad jų vaikas buvo sučiuptas vartojant narkotikus (deja, tai jau ne kartą yra įvykę mūsų mokyklose!), tai, broleli, verčiau saugokis! Iš tėvo ar iš motinos tuoj pasipils isteriškas riksmas, kad tai yra jų vaiko šmeižimas. Gal kitų vaikai taip daro, bet tik ne jų! Bus grasinama mokytojui net teismu už "nekalto" vaikelio šmeižimą. Ir tikrai gal netrukus tenka tokiems tėvams stoti į teismą, nes jų "gerą vaikelį" sučiupo policija, vartojant ar pardavinėjant narkotikus.

Yra tėvų, kurie prie vaikų kritikuoja ir niekina mokytojus bei organizacijų vadovus. Aišku, tai yra kirtimas šakos, ant kurios sėdi. Tokie tėvai savo vaikais nesi-

džiaugs ir nesididžiuos, nes jie patys juos sugadino.

Kartais tėvams labai sunku vis nuolat versti vaiką eiti į lituanistinę mokyklą. Kai kurie pagalvoja, kad gal reikėtų vaikams palikti laisvę, nes priverstinis mokyklos lankymas neduodas daug naudos. Bet norėtume paklausti, kiek vaikų lankytų ir baigtų pradžios mokyklas ar gimnazijas, jeigu jiems būtų palikta laisvė. Paskutinis žodis čia tenka ne vaikams, o tėvams. Juk vaikas yra dar tik vaikas, jis dar nėra subrendusi asmenybė, tad tėvai turi nutarti, ką jis turi daryti.

Vis dėlto pasitaiko vaikų, kurie laisvu noru lanko šeštadieninę mokyklą. Kai kurie net veržte veržiasi į ją. Vienoje aukštesniosios lituanistinės mokyklos klasėje buvo apklausinėti mokiniai, ar jie eina į mokyklą laisvu noru, ar priversti. Iš 35 mokinių tik 10 pasisakė lanką laisvu noru. Tie 10 mokinių gyveno toliau nuo Čikagos, tad jie norėjo eiti į mokyklą, kad čia susitiktų draugų. Vadinas, yra tam tikrų priežasčių ir tam tikrų priemonių, kad vaikai laisvai lankytų mokyklą.

Kalbant šia tema, reikėtų truputiuką pažvelgti ir į mokytojus. Kai kurių pamokos yra lankomos noriai, o kitų — tik labai suiraukus kaktą ir sukandus lūpas. Kai kurie tėvai skundžiasi, kad mūsų lituanistinių mokyklų programos yra perkrautos ir nepritaikytos išeivijos vaikams. Atrodo, kad yra mokytojų, kurie mano, kad jie sėdi Lietuvos mokykloje ir turi prieš save Lietuvos vaikus. Deja, taip nėra. Šių vaikų žodynas labai ribotas, jie jau galvoja nebe lietuviškai, o angliškai. Lietuvos jie nėra matę, ji jiems tik labai tolima, nežinoma šalis. Kartą geografijos mokytojas kalbėjo vaikams apie Lietuvos kalnus: Rambyną, Šatriją, Medvėgalį. Kitą šeštadienį jis paklausė vaikus, kaip Lietuva atrodo, į kurią kitą Europos šalį ji labiausiai panaši. "Į Šveicariją, ponas mokytojau, — atsako vienas mokinytis, — nes ji yra labai kalnuota; ten yra Rambynas, Šatrija, Medvėgalis. . ."

Labai klaidingai galvoja tie mokytojai, kad dėstyti lietuvių kalbą šiems vaikams

nereikia jokio pasiruošimo. "Jeigu aš galėčiau dėstyti Lietuvoje, tai galiu dėstyti ir čia, kur mokinių lietuvių kalbos mokėjimo lygis daug žemesnis", pagalvoja ne vienas. Bet dėstyti šiems išeivių vaikams reikia daug didesnio sugebėjimo ir pasiruošimo, jeigu nori, kad tavo dėstymas atneštų laukiamų rezultatų.

Visose srityse nuolat vyksta pažanga. Ją matome ir medicinoje, ir technikoje, ir net teologijoje. Vis išrandama kas nors naujo, naudojami nauji būdai ir metodai perduoti žinias. Tik mūsų mokytojai mano, kad nuo nepriklausomos Lietuvos laikų iki dabar niekas nepasikeitė, kad, ką jie tada yra išmokę, to ir užtenka. Vienoje lituanistinėje mokykloje buvo norėta suruošti mokytojams tam tikrus pasitobulinimo kursus. Buvo numatyta pakviesti vieną kitą jau čia mokslus baigusį ir šio krašto mokyklose dirbantį mokytoją, kad supažindintų mūsų vyresnius mokytojus su naujais mokyimo metodais. Deja, tie kursai neįvyko, nes mokyklos vedėja pasipiktinusi pareiškė: "Tai ką, ar jau dabar kiaušinis pradės mokyti vištą?" Turbūt daug kas sutiks, kad tikrai ta mokytoja buvo višta. . .

Reikėtų didesnio bendradarbiavimo tarp tėvų ir mokytojų. Tėvai turėtų daugiau prižiūrėti vaikus. Juk daugumas vaikų šeštadienio mokyklai pamokas pradeda ruošti tik penktadieniais po 10 val. vakaro. Kartais mokykla sukviečia tėvus susirinkimui, kad galėtų su jais pasikalbėti, pasitarti, pasidalinti mintimis. Į tokius susirinkimus niekad daugiau neateina, kaip kokie 10% tėvų. O juk tie susirinkimai kviečiami tik jų vaikų gerovei. Tik dirbant ranka rankon tėvams ir mokytojams, bus galima pasiekti geresnių rezultatų.

Buvo taip pat keliamas klausimas apie šeimų bendradarbiavimą su lietuvių jaunimo organizacijomis. Organizacijos labai daug padeda išlaikyti lietuvių. Daug greičiau nuo lietuviškos bendruomenės nubyra tie, kurie nepriklauso jokiai lietuviškai organizacijai. Ir čia labai pasigendama didesnio bendradarbiavimo tarp tėvų ir organizacijų vadovybės. Tėvai turėtų suprasti, kad

organizacijų vadovai dirba ne dėl pelno ir ne dėl garbės, bet tik iš idealizmo ir patriotizmo. Jų pastangos retai kada būna kaip reikiant įvertintos. Viena jaunimo organizacijos vadovė skundėsi šiais žodžiais:

— Parvažiavom iš stovyklos pervargę, nemiegoję, purvini. Autobusą pasitiko vaikų tėvai: išsipuošę, išsikvėpinę, su puikiais kaklaraiščiais ir frizūromis. Į išlipusius vadovus jie pažvelgė tokiu žvilgsniu, kuris lyg norėjo pasakyti: "Matote, kokią malonę jums darome, kad leidžiame vaikus į jūsų stovyklą!" Mes, lyg nepastebėję to žvilgsnio, maldavome: "Mieli tėveliai, padėkite iš autobuso iškrauti savo vaikų mantą, nes jau mūsų kojos linksta, ir pūslėtos rankos labai nuvargę!" Bet kur tau! Argi jie tepsis rankas ir lies tuos nešvarius maišus! Ką padarysi... Kibom į darbą, kartais išgirdami tik vieną kitą tėvelio ar mamytės šiurkščią pastabą, kad nėra tvarkos. Kai baigėm darbą, jau tėvai su vaikais buvo išvažiavę namo. Neatsisveikino... neištarė nė ačiū. . . O, bet juk gal mes nesusipratome jiems pasakyti ačiū, kad suteikė mums progos padirbėti dėl jų vaikų ir. . . dėl lietuviybės.

Pagaliau simpoziume buvo iškeltas klausimas, ką daryti su tais vaikais, kurie nekalba lietuviškai. Ar juos priimti į lituanistines mokyklas ir į jaunimo organizacijas? Nepriimti būtų kažkaip negražu. Argi galima atstumti tuos, kurie nori palaikyti ryšį su lietuviais? Bet jeigu priimsi, tai ir kiti vaikai bus priversti kalbėti nelietuviškai. Tie nekalbantieji lietuviškai "užkrės" ir kitus svetimos kalbos vartojimu. Tad ką daryti? Čia nėra kitos išeities, kaip tik steigti jiems mokykloje atskiras klases, o organizacijose atskirus būrelius. Kai pramoks pakankamai lietuvių kalbos, tada bus galima juos maišyti su kitais.

Šie svarstymai rodo, kad tie "vargšai tėvai" dažnai yra kalti. Negalima pateisinti ir kai kurių mokytojų. Vis dėlto yra ir tikrai pavyzdinių, pasiaukojusių tėvų, auklėtojų, mokytojų, kurie nesigaili nei laiko, nei jokių pastangų, kad tik galėtų padėti mūsų jaunajai kartai eiti lietuvišku keliu.

Kas man tikėjime maloniausia ir kas sunkiausia

*("Laiškų lietuviams" jaunimo konkurse
premijuotas rašinys)*

Snieguolė Zalatorė

Meilė yra labai abstrakti sąvoka. Šventame Rašte yra pasakyta, kad "Meilė kant-ri, meilė maloninga, ji nepavydi; meilė nesididžiuoja ir neišpuiksta. Ji nesieltgia netinkamai, nieiško savo naudos, nepasiduoda piktumui, pamiršta, kas buvo bloga, nesidžiaugia neteisybe, su džiaugsmu pritaria tiesai. Ji visa pakelia, visa tiki, viskuo viliasi ir visa išveria" (1 Kor 13,4-7).

Turbūt retai sustojame ir pagalvojame apie šiuos žodžius ir jų reikšmę. Dar mažiau tenka juos prasmingai įgyvendinti savo asmeniškame gyvenime.

Mūsų tikėjimas yra pagrįstas meile. Pirmiausia meilė Dievui, paskui — artimui. Kaip mes galime mylėti Dievą, kurio nematome, jeigu nemylime savo artimo, kurį matome? Tikėjime tai yra sunkiausia įvykdyti. Mylėti kitus ir mylėti Dievą yra lengviau pasakyti, negu konkrečiai ką nors daryti. Bet čia dar ne viskas. Dar sunkiau yra leisti Dievui, kad jis mus mylėtų. Mes esame nusistatę galvoti, jog turime ką nors daryti, nuveikti kokius nors darbus, kad Dievas mus mylėtų. Iš tikrųjų mes nieko netu-

Jie yra lyg tvirti stulpai, ant kurių dar tebesilaiko mūsų išeivijos lietuviškumas. Kilnių pavyzdžių ir patriotiška veikla jie yra įrašę savo vardus į mūsų istorijos knygą.

rime daryti, kad Dievas mus mylėtų — jis mus visuomet myli tokius, kokie esame.

P. G. van Breemen, S.J. savo knygoje "As Bread that is Broken" (Kaip duona, kuri laužoma) rašo: "Dievas mus myli per idealų siekimą ir per nepasisekimus, per pasiaukojimus ir per džiaugsmus, per pasisekimus ir nesėkmes". Jis dar priduria: "trunka ilgai žmogui pradėti tikėti, kad Dievas mus myli tokius, kokie esame".

Nėra kalbos, kad nelengva priimti tokią Dievo meilę. Kaipgi Dievas gali mylėti mus be jokių sąlygų, be užsitarnavimo? Kodėl mane? Mes esame linkę galvoti, kad esame per menki, todėl neverti meilės.

Tačiau, kai žmogus gali priimti Dievo meilę, jis pradeda labiau savimi pasitikėti ir nereikalauti kitų žmonių pritarimo savo egzistencijai. Tada žmogus ir mažiau nusi-kaista prieš Dievą, save ir kitus. Ne tik menkavertiškumas, bet ir puikybė yra nuodėmė. Sakoma, kad puikybė yra visų nuodėmių motina. Mes esame tokie menki ir bejėgiai Dievo sutvėrimai, kad jeigu galime kaip nors kitus suniekinti, pasijuntame galingi ir stiprūs. Jeigu mes žinotume ir tikrai tikėtume, kad Dievas mus myli, mums nebūtų pagrindo savimi didžiuotis. Mes tada tikrai galėtume didžiuotis Dievu ir mylėti kitus.

Labai yra sunku suprasti, kaip reikia mylėti kitus, ypač tuos, kurių nemėgstame. Čia prasideda Dievo malonė. Dievas, mus mylėdamas, įkvepia galios ir noro kitus mylėti. Mums, žmonėms, tik reikia priimti šią malonę ir džiaugtis jo meile. Reikia taip pat suprasti, kad be Dievo mes esame silpni, nuodėmingi kūriniai. Su meile mes galime viską nugalėti, net ir nuodėmę. Per meilės įgyvendinimą ir "Kronikos" didvyriai mums pasidaro aiškesni ir suprantamesni charakteriai. Mes galime pagaliau suvokti, kad jie taip yra prisiartinę prie Dievo, taip viską į jo rankas patikėję, kad net jų kankintojai ir persekiotojai pasidaro šių didvyrių maldų objektai. Šie tikintieji pradeda melstis už kitus, nes jie taip jaučia Dievo meilę ir žino, kad, nesvarbu kas bebūtų, Dievas juos mylės, globos ir apsaugos. Pa-

Snieguolė Zalatorė.

stebėję, kiek tie tikintieji yra iškentėję ir vis tiek išlikę gyvi, galime tik prieiti prie išvados, kad jie išsilaikė tik per Dievo malonę ir jo meilę. Yra nesuprantama, kaip kitaip būtų galima atleisti arba net melstis už tuos, kurie juos kankina.

Tikėjime maloniausia yra žinoti, kad Dievas mus myli ir yra visur ir visada prie mūsų. Juk yra neįmanoma nuo jo pabėgti. "Dievas taip pamilo pasaulį, jog atidavė savo viengimį Sūnų, kad kiekvienas, kuris jį tiki, nepražūtų, bet turėtų amžinąjį gyvenimą" (Jn 3,16). Tai priimti sunku, bet kartu ir malonu, nors truputį šios tiesos aprėpus.

Breemen savo minėtoje knygoje aiškina, kad žmonės bando viskam pritaikyti žmogiškus standartus, įskaitant ir Dievą. Bet negalima matuoti Dievo pagal mūsų standartus. Jo meilė mums negali būti kitokia,

negu visiška ir absoliuti. Jo meilė žmogui yra begalinė ir beribė. Žmonės, aiškina Breemen, yra nusistatę mylėti kitus procentiniais skaičiais: labai (90%), paprastai (50%) arba nelabai (20%). Bet Dievas nematuoja ir taip nedalina savo meilės žmonėms. Jeigu galėtume bent truputėlį šios jo meilės suprasti ir ja tikėti, mums pasidarytų lengviau gyventi.

Ką nors mylėti yra lengviau, negu pačiam priimti meilę iš kito. Mes mylime kitus, bet sunkiau leidžiame kitiems mus mylėti. Leisti kitiems mus mylėti iš tikrųjų turėtų būti lengviau, nes mes tik turime tą meilę priimti. Bet čia ir yra ta paslaptis — priėmimas. Bet ką priimti yra nelengva, o kai eina kalba apie meilę, ir Dievo duotą, tai dar sunkiau. Bet jeigu mes negalime priimti kitų žmonių meilės, kaip mes galime priimti Dievo meilę ir augti tikėjime? Mūsų tikėjimas yra pilnas prieštaravimų. Kai pradame tikėti Dievo meile, pradame nebijoti; kai jaučiame Dievo meilę, pradame kitą neteisti — net juos mylėti. Arba kai savimi nesididžiuojame, pasidarome dideli ir svarbūs Dievo akivaizdoje.

Tad pasitikėjimas Dievo begaline meile yra raktas, kuris atidaro mums visai naują pasaulį — Dievo pasaulį. Per Dievo pasaulį atrandame paslaptį, kaip kitus mylėti tokius, kokie jie yra. Taip yra žmogui daug lengviau gyventi ir žengti slidžiu gyvenimo keliu.

■ Kompozitorius Bronius Budriūnas sukūrė giesmę į šv. Kazimierą, panaudodamas Irenos Fridmantaitės žodžius. Pranciškonai ėmėsi išspausdinti šio kūrinio 500 egzempliorių.

■ Salezietis kun. Mečislovas Burba išvertė į italų kalbą prof. Simo Sužiedėlio knygą apie šv. Kazimierą. Knygą išspausdino saleziečių spaustuvė Romoje.

■ Vyskupų sinodas numatytas sušaukti 1986 m. Jo temą popiežius Jonas Paulius II parinko: "Pasauliečių misija Bažnyčioje ir pasaulyje".

■ Australijos kunigų seminarijos lektoriumi paskiriamas kun. Alfonsas Savickas, buvęs Šv. Kazimiero lietuvių kolegijos auklėtinis. Tai pirmas atsitikimas, kad lietuvis būtų pakviestas dėstyti Australijos kunigų seminarijoje.

Raibos agavos

A. T.

Šiuo pavadinimu *Nidos* knygų leidykla Londone neseniai išleido Bronio Railos literatūrinių ir kitokių rašinių rinkinį. Tie rašiniai buvo jau spausdinti įvairiuose laikraščiuose bei žurnaluose, nemaža jų pataisyta, prie kitų pridėtos atitinkamos pastabos. Autorius pratarmės žodyje primena, kad "teisinga yra tik jų vėliausioji versija".

Be čia aptariamų knygų, Br. Raila lig šiol atskirais rinkiniais išleido 8 knygas atskirais pavadinimais, pradedant 1960 ir baigiant 1980 m. Tai "Tamsiausia prieš aušrą", "Iš paskendusio pasaulio", "Vermės ir verpetai", "Dialogas su lietuviais", "Paguoda" (3 tomai), "Bastūno maištas", "Vaivos rykštė", "Laumių juosta". Į kai kurias įeina "Akimirkų kronikos" — radijo paskaitėlės. "Raibos agavos" savo tematika artimesnės "Laumių juostai" ir "Paguodai" (abi irgi *Nidos* išleistos). Knygos pavadinimas simbolinis: kaliforniškos agavos, kartą pražydušios, miršta, užleisdamos vietą kitoms, tad ir autorius turi vilties, kad kiti "plačiau aprašys lietuvių kultūros ūgius".

Šioj knygoj panagrinėti pirmiausia keli mūsų literatūros autoriai: Jurgis Savickis, Juozas Švaistas, Stasys Santvaras, Bernardas Brazdžionis, Antanas Gustaitis, Vincas Mykolaitis-Putinas, Romualdas Spalis. Iš užsieniečių kiek plačiau aprašytas prancūzų autoriaus Georges Matoré romanas "La muselière" (Antsnukis), kur pavaizduoti peryvenimai bolševikmečio kalėjimuose

Lietuvoj. Visi tie rašiniai buvo perleisti per periodinę spaudą 1953–1980 metų laikotarpiu. Spausdinti jie buvo "Drauge", "Dirvoj", "Akiračiuose", "Keleivyje", "Vienybėje", "Nepriklausomoj Lietuvoj".

Lengvas, vietoj humoru, o vietoj ir satyra atmieštas stilius patraukia skaitytoją. Bet ne kartą susiduria jis ir su kontroversine mintim. Apie savo nusistatymą, pasaulėžiūriniais, kultūriniais ar politiniais klausimais pats autorius ne vienoj vietoj pasisako. Jis save laiko "realistu, agnostiku ir skeptiku, net liberalu", bet jis vis tiek tikįs "į mūsų tautos stebuklus" (p. 241). Jis įsitikinęs, kad meninė kūryba tautai svarbesnė už politinę veiklą: "Vertingiausią įnašą tautai išlikti ir laisvei laimėti duos (ne partiniai politikai, bet) ypač lietuvių kultūros ir meno kūrėjai — ir čia Vakaruos, ir ten už geležinių uždangų" (p. 305, pasikalbėjimas 1959 m.). Literatūros srityj jis daugiau stoja už tradicinę poeziją, ne už naujovių gaudymąsi: "Eilėraščiai be jokio ritmo ir visai be rimu šiandien manęs nedomina. .. Manęs neimponuoja eilėraštis, kurio nė vienas posmas nesiprašo būti įsimenamas" (p. 289). Visai teisingai.

Tačiau tiek prozininkai, tiek poetai šioj knygoj vertinami ne tiek literatūriniu, kiek žurnalistiniu požiūriu, tad ko nauja čia ras ne tiek literatūros istorikas, kiek eilinis skaitytojas, kuris supažindinamas su tais pačiais faktais, tik šmaikščiu stilium, gyva kalba, smagia nuotaika, humoru, satyra, o vietoj ir sarkazmu; visa tai būdinga autoriui, kuris lengvai operuoja turima medžiaga, pats pradėjęs poeziją, o ir prozos neišsižadėjęs, nors sumanymų ir nebeįvykdęs, kaip matyti iš paskutiniųjų pasikalbėjimų.

Bemaž visi autoriaus svarstymai įgauna daugiau subjektyvinio atspalvio. Joviališką autoriaus nuotaiką gerokai sudrumsčia prel. Krupavičiaus teigimas, kad Putinas ir Nėris tapę daugiau "masoniukų aukomis", negu patys galėję laisvai ir savanoriškai apsispręsti. Apie tuos du poetus,ėjusius kontroversiniais keliais, dar ne viską žinome, ir gal tik tolimesnė ateitis parodys jų tik-

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J.
Patarėjas—PROF. PETRAS JONIKAS

KALBOS TAISYMAI

formoje — nevertotina kokiam nors būviui nusakyti, pvz.: *Sportininkas buvo geroje formoje* (= geros formos). Šiandien aš ne formoje (= nekaip jaučiuosi, prastai nusiteikęs, silpnas).

gabus kame — gabus kam: *Mokinys gabus matematikoje, lietuvių kalboje, sporte*

resnius kelio vingius. Turbūt ir pats autorius nėra visko šiuo reikalu atskleidęs.

Gerą šios knygos dalį sudaro pokalbiai, pasikalbėjimai su žurnalistais, rašytojais. Čia paaiškėja ir tam tikra autoriaus filosofija, pvz., pasikalbėjime su "Dirvos" redaktorium (1959 m.): "Kaip tam tikras pesimistas ir skeptikas, aš visuomet laikausi šūkio: galvą aukštyti! nenusiminkim, nes bus dar blogiau" (p. 306). Dėl savo kelio vingių ir kontroversiškumo pasisako: "Bet kodėl tik aš būčiau "kontroversiškas", o ne tie mano prokurorai su savo nesąmonėmis ir isterijomis?" (p. 329). Ką esą būtumėm darę ne vienas, atsidūrę tokiose aplinkybėse kaip Putinas ar Paukštelis, rodo autoriaus pasipiktinimas pastarojo "vingiais" (p. 373). Tai jau aštraus sarkazmo pavyzdys. Pasitaiko ir daugiau tokių aštresnių žodžių.

Spaudos klaidų palyginti nedaug, tik Nietzsche rašomas dukart teisingai, o dukart klaidingai (Nietzsche).

Bronys Raila. RAIBOS AGAVOS. London, Nida,
1983. 408 p. Kaina 6 svarai.

(= matematikai, lietuvių kalbai, sportui').

galvoti ir *manyti*. Šie du žodžiai yra taip artimi, kad net žodynuose juodu yra aiškiami vienas kitu. Dėl tokio jų artumo yra linkstama, ypač šnekamojoje kalboje, žodi *manyti* stumti iš vartosenos ir keisti žodžiu *galvoti*. Pvz.: *Galvoju* (= *Manau*), kad rytoj lis. *Galvoju* (= *Manau*), kad jis dar negrižo. Pagrindinė žodžio *galvoti* reikšmė yra: *svarstyti, stengtis suprasti, stengtis surasti sprendimą ar išeitį*. Pvz.: *Galvok, ką daryti*. Jei pagalvosi, tai suprasi. *Sugalvoju, kaip tą uždavinį išspręsti*.

Galvojimas labiau reiškia minties pastangas surasti kokią nors sprendimą, susidaryti nuomonę apie vieną ar kitą dalyką. Kas galvoja, tas sprendžia, to mintis yra įtempta, siekdama vienokio ar kitokio tikslo, o *manančiam* nereikia nei darbo, nei įtampos, nei tikslo. *Manymas* yra nuomonė apie kokią nors dalyką ar reiškinį, be pastangų ką nors suprasti ar išsiaiškinti. Pagrindinė žodžio *manyti* reikšmė yra: *turėti kokią nors nuomonę, būti įsitikinusiam*. Pvz.: *Ką negirtas mano, girtas pasako*. Tegul visi *mano*, kad jų šeima darni. *Maniau*, kad rytą saulė tekėjo, rūtų šakelė rankoj žydėjo (liaudies daina).

Žodis *manyti* vartojamas ir tokiomis reikšmėmis: *žadėti, ketinti, viltis, tikėti*. Pvz.: *Ką manai (ketini) daryti, baigęs mokyklą?* *Nemanyk* (= *Nesitikėk*), *berneli, kad aš tavo būsiu* (liaudies daina).

gautis — nevertotina reikšmė "gauti, pasidaryti, išeiti". Pvz.: *Čia gavosi* (= *išejo*) *didelis nesusipratimas*. *Sudėjus du ir tris, gausis penki* (= *Sudėję du ir tris, gausime penkis*). *Didelis efektas čia savaime nesigaus* (= *Didelio efekto čia savaime nebus*).

gerbūvis yra nevertotinas dirbtinis žodis. Reikia sakyti *gerovė*. Pvz.: *Dabar šioje šalyje yra didelis gerbūvis* (= *didelė gerovė*).

gi yra ne jungtukas, bet pabrėžiamoji dalelytė. Kartais sakinyje galima ją pakeisti žodžiais *juk, tai, tik*. Pvz.: *Kelk, gi (juk) jau primiegojai*. *Gi (Tai) ar ir tu ten eisi?*

Gi (Tik) žiūriu — devyni vilkai vieną bitę bepjauną.

Dalelytė *gi* kartais yra klaidingai vartojama vietoj jungtuko o priešpriešiniuose sakiniuose, pvz.: *Jis vakar visą dieną sportavo, gi (=o) šiandien nė iš lovos nesikelia. Kalbėjome apie Maironį, gi (= o) dabar pakalbėsime apie jaunuosius poetus.*

Čia dar primintina, kad dalelytė *gi* kartu rašoma tik su vienskiemeniais nekaitomais žodžiais, o su visais kitais — atskirai, pvz.: *Kurgi tu vakar buvai? Kodėl gi tu man nepranešei? Aš gi tavęs laukiau.*

griežti, groti, lošti, vaidinti, žaisti. Lietuvių kalboje mes turime du skirtingus žodžius išreikšti atitinkamiems skirtingiems veiksams: *žaisti* kokį nors žaidimą, pvz., futbolą, krepšinį, tenisą, o *groti* koku nors instrumentu, pvz., smuiku, vargonais, fleita. Įdomu, kad beveik visose plačiau žinomose kalbose šioms dviem sąvokoms vartojamas tas pats žodis *žaisti*: lot. *ludere*, angl. *to play*, vok. *spielen*, pranc. *jouer* ir t.t. Dėl to ir mūsų išeivijoje gyvenęs jaunimas dažnai pasako: *žaisti smuiku, gitara, vargonais* ir pan. Bet tai netaisyklingi pasakymai. Lietuvių kalboje *grojama*, arba *griežiama* (styginiais instrumentais), arba *skambinama* (gitara, pianinu).

Nors atrodo, kad *groti* yra kilęs iš lenkų kalbos, bet mūsų bendrinėje kalboje jis jau yra tvirtai prigijęs ir net bepradėdą išstumti beveik tos pačios reikšmės visai gerą žodį *griežti*. Taip yra gal dėl to, kad žodis *griežti* turi ir kitų reikšmių, ypač galįs reikšti nelabai malonų veiksmą — *griežimą dantis*. Šalia *groti* galime ta pačia reikšme vartoti ir *griežti*, ypač kalbant apie styginius instrumentus: smuiką, violončelę, kontrabasą.

Neturėtume užmiršti ir kitų žodžių, kuriais kartais galima pakeisti minėtuosius veiksmažodžius *groti* ir *griežti*, pvz.: *muzikuoti, smuikuoti, vargonuoti* ir pan. Užuot vartoję žodžius *pagrojo* ar *pagriežė* muzikinį kūrinių, galime sakyti *atliko* (tik joki būdu ne *išpildė!*). Mes turime ir kitų siauresnės prasmės muzikos atlikimo pavadinimų,

susietų su instrumento rūšimi: fortepijonu arba gitara *skambinama*, timpanai ir būgnai *mušami*, pučiamieji instrumentai *pučiami*.

Kai kuriose tarmėse žodis *groti* vartojamas, kalbant apie lošimą kortomis. Be abejo, tai lenkų kalbos įtaka. Šia prasme veiksmažodis *groti* yra pavartotas ir vieno kito mūsų rašytojo, pvz., A. Strazdo: *Ponam ulioti, kortom groti, minkštuos pataluos gulėti, lietuviškai nekalbėti*. Tačiau bendrinėje kalboje pasakymas *groti kortomis* nėra norminis. Šiam tikslui vartojami veiksmažodžiai *lošti* ir *žaisti*. Vienos tarmės labiau yra linkusios vartoti pasakymą *lošti kortomis*, kitos — *žaisti kortomis*. Abu pasakymai vartotini ir bendrinėje kalboje, tik *lošti* labiau linkstama vartoti tada, kai lošiama iš pinigų, o *žaisti* — kai žaidžiama tik poilsiui, laiko praleidimui, pramogai. *Žaisti* labiau tinka vartoti, kalbant apie įvairius pramoginius ir sportinius žaidimus, o *lošti* labiau tinka azartiniais žaidimams, kai lošiama iš pinigų. Tokie žaidimai ar lošimai gali būti kortos, Amerikoje labai paplitęs *bingo*, *loterijos* ir pan.

Kai kalbama apie vaidinimus, pvz., dramą, komediją ir pan., tai vartotina ne *lošti*, bet *vaidinti*.

į (priel. su gal.) — nevartotinas reiškiant laiko tarpą, per kurį kas vyksta ar kartojasi veiksmas, pvz.: *Uždirbu trisdešimt dolerių į (=per) dieną. Susirinkimai vyksta du kartu į (= per) mėnesį*. Bet galima sakyti: *Diena jau eina į vakarą (artėja vakaras)*.

Taip pat prielinksnis *į* nevartotinas, reiškiant objektą, kai valdantysis veiksmažodis reikalauja galininko be prielinksnio arba naudininko. Pvz.: *Jis buvo labai į ją (=ją) įsimylėjęs. Rūkymas neigiamai veikia į plaučius ir širdį (= plaučius ir širdį)*. Tie pergyvenimai atsiliepia į jo charakterį (= jo charakteriui).

Veiksmažodis *įsižiūrėti* kartais vartojamas reikšme "įsimylėti"; šiuo atveju jis vartojamas su galininku be prielinksnio: *Jis buvo į ją įsižiūrėjęs*; kitais atvejais jis varto-

jamas su prielinksniu į: *Gerai įsižiūrėk į šį paveikslą.*

-iniai. Iš būdvardžių su priesaga -mis nedaromirieveiksmai su priesaga -iniai. Tokius netaisyklingai sudarytusrieveiksnius keičiame:

1. priesaga -iškai: *Jų vaikas jau fiziniai (=fiziškai) subrendęs, bet psichiniai (= psichiškai) trupučiuką nenormalus, Lietuviai buvo masiniai (= masiškai) vežami į Sibirą, Ekonominiai (= Ekonomiškai) mes jau šiek tiek atsigavome.*

2.rieveiksniu, padarytu iš kokybinio būdvardžio, neturinčio priesagos -inis: *Jie labai sunkiai materialiniai (=materialiai) verčiasi. Už tai kiekvienas individualiniai (= individualiai) turės atsakyti.*

3. suprieveiksmėjusia prielinksnine konstrukcija: *Jis esminiai (=iš esmės) visai teisingai galvoja.*

4.rieveiksminę reikšmę turinčiu žodžių junginiu: *Žmonės į paskaitą susirinko šimtaprocentiniai (= visi, šimtu procentų). Mokynys nusprendė lankyti mokyklą neakivaizdiniai (= neakivaizdiniu būdu, neakivaizdžiai).*

ypač, ypatingai. Šie durieveiksmai nėra sinonimai. Žodį *ypač* vartojame, pabrėžtinai išskirdami kurį nors daiktą, veiksmą ar ypatybę iš kitų panašių daiktų, veiksmų ar ypatybių, pvz.: *Sugavau daug žuvų, ypač lydekų. Ten buvo susirinkę daug jaunimo, ypač mergaičių. Jis gražiai groja įvairiais instrumentais, ypač smuiku. Man patinka švelnios spalvos, ypač šviesiai mėlyna.*

Prieveiksmis *ypatingai* reiškia *nepaprastai, savotiškai, subtiliai*, pvz.: *Vakar buvo ypatingai šalta diena. Amerikai yra ypatingai sunku išspręsti rasinį klausimą. Solistė ypatingai gražiai atliko šio vakaro programą. Jis yra ypatingai jautrios sielos žmogus.*

Čia galėtų būti toks praktiškas patarimas: kai neaišku, ką iš šiųrieveiksminių vartoti, pamėginkime vartoti *ypač*. Jeigu jis tinka, tai jį ir vartokime, nes daugiausia klaidų daroma, kai, užuot vartojus *ypač*, pavartojama *ypatingai*.

Paruošė GEDIMINAS VAKARIS

SENOSIOS LIETUVOS VAISTINĖS

Rašytiniuose šaltiniuose užtikama, kad jau 13 amžiuje Lietuvos valdovai ir aukštieji dvasininkai savo rūmuose turėjo asmeniškus vaistininkus. Lenkijos karaliaus Jogailos dvaro dokumentuose minimas vaistininkas Andžejus. Jam buvo išduodama cukraus, muskato riešutų, cinamono, "rojaus grūdų" ir anyžiaus, kad šis pagamintų jo didenybei "dėl sveikatos" saldinių. Savo gerbiamą vaistininką Nikalojų turėjo Vilniaus kapitula, Vilniaus vyskupas ir bajorai. Šie vaistininkai aprūpindavo tik savuosius valdovus ir jų dvarus. Paprasti žmonės gydėsi, kaip kas išmanė, vadovaudamiesi paprastų žmonių medicinos patirtimi. Rinko įvairias žoleles, užkalbinėjo ligas ir pan.

16-17 amžiuje pradėta steigti pirmosios viešos vaistinės. Jas, pagal valstybės valdovų privilegijas, steigė vienuoliai — jėzuitai ir dominikonai. Seniausios iki šiandien išlikusios vaistinės yra: "Gulbės" vaistinė Vilniuje, "Žalioji" vaistinė Klaipėdoje ir "Teatro" vaistinė Kaune, Laisvės alėjoje.

Ilgainiui 18-19 amžiais ir kituose Lietuvos miestuose — Kėdainiuose, Panevėžy, Šiauliuose, Palangoje, Ukmergėje, Telšiuose, Varniuose, Viekšniuose, Anykščiuose ir kitur — steigė vaistines pagal privilegijas, dažniausiai svetimšaliai — vokiečiai ir žydai.

Vaistinėse tada buvo dar daug viduramžių medicinos elementų — alchemijos, magijos, astrologijos. Iki dvidešimtojo amžiaus pradžios kai kurie vaistai buvo vadinami

keistais vardais, pvz., "Jėzuitų milteliai", "Kapucinų balzamas", "Reformatų žirneliai" ir pan. Vaistų buvo visokių ir "dėl sveikatos", ir "dėl patogumo", ir "dėl malonumo". Jiems gaminti buvo vartojami gydomieji brangakmeniai, sutrinti į miltelius. Vaistas buvo gyvatės taukai, vilko tulžis ir kepenys, džiovintos rupūžės, vėžių akys, briedžio kanopos, pakaruolio kraujas, džiovinta žmogaus oda. Vaistinėje buvo galima nusipirkti įvairių iš užjūrio atgabentų gydomųjų prieskonių — imbero, cinamono, anyžių, migdolų, muskato riešutų, pipirų, cukraus. Gydimui naudotas ir "Kovo vanduo" (ištirpintas sniegas) arba "Lietaus vanduo, surinktas griausmo metu", labai padedantis prižiūrėti veidą; įvairūs lašeliai, balzamai, tepalai ir žolės.

Iki 20 amžiaus pradžios vaistus gaminavo patys vaistininkai. Tai buvo gana sunkus, ilgas ir sudėtingas darbas, reikalaujantis žinių tikslumo, sąžiningumo, o dažnai ir fizinės jėgos. Vaistininkas pats paruošdavo vaistams žaliavą — džiovindavo gydančių žolių lapus, žiedus, vaisius, šakneles, sėklas. Sudarydavo iš jų mišinius, gamindavo miltelius, ekstraktus, emulsijas, piliules. Vaisiui, kaip garsusis viduramžių Terijakas, reikėdavo apie 70 sudėtinių dalių, iškilmingos gamybinės aplinkos — ritualo, kitaip jis nebūtų "pamačlyvas" nuo daugelio ligų. Gamino senieji vaistininkai ir muilą, žvakes, dažus, kljus, laką, balino bičių vašką, spaudė iš sėklų aliejų. Labai daug dėmesio buvo skiriama spirituotiems vaistams gaminti: įvairių žolių, uogų, šaknelių trauktinėms, vynams, actams, degtinei, fantastiniam gėrimui "Jaunystės eleksyru" ar "Meilės gėrimui". Šie vaistai turėjo didelę paklausą ir duodavo gerą pelną.

Senesnius, prityrusius vaistininkus, paprasti žmonės labai gerbė. Gydytojų buvo mažai, ligonių apžiūrėjimas ir patarimai brangiai kainuodavo, tad dažniausiai tekdavo kreiptis į vaistininką, kuris žmogui patardavo, padėdavo ir savo nuožiūra duodavo vaistų. Vaistininkui už patarimą reikėdavo mokėti. Vaistininko išmanymą žmonės labai gerbė ir vertino. Vaistininkų būta

visokių: rimtų, pasišventusių savo darbui, bet buvo ir tokių, kurie žiūrėdavo tik savo interesų — pelno.

Viduramžiais vaistininkai buvo rengiami amatininkų cechuose. Vėliau mokslo cenzą įgydavo, kelerius metus dirbdami vaistinėje mokiniu. Turėdavo išlaikyti atitinkamus egzaminus universitete provizoriaus padėjėjo vardui gauti, o dar po kelerių metų ir provizoriaus vardui. Tokiu keliu tarp daugelio tapo provizoriumi ir lietuvių literatūros klasikas, anykštėnas, Antanas Žukauskas-Vienuoelis.

Nuo 1922 m. vaistinių darbuotojus su aukštuoju mokslu pradėjo rengti Kauno universitetas. Nepriklausomoje Lietuvoje įsikūrė pirmosios "Sanito" ir "Germapo" farmacijos pramonės įmonės, kurios pradėjo gaminti vaistus ir jais aprūpinti vaistines. Kai kurios vaistinės tuo metu pradėjo gaminti ir savo firminius vaistus. Pvz., Kaune, farmacijos magistro P. Raudonikio vaistinėje, buvo gaminami milteliai nuo galvos skaudėjimo "Migreno-nervozinas". Jurbarkoje provizoriaus M. Brekausko vaistinė gamino vaistus "Kosulin" (nuo kosulio). Plačiai buvo paplitęs vaistas viduriams sustiprinti ir apetitui pagerinti — "Trejos devynerios". Jos iš 27 žolių, šaknelių, žievių pradėtos gaminti jau 19 amžiaus pradžioje Palangos vaistinėje. Jos populiarios ir šandien. Šiandien Lietuvos vaistinėse parduodamos "Trejos devynerios", sudarytos pagal dr. E. Šimkūnaitės receptą.

Trumpai iš visur

■ Prezidentas Reaganas pasirašė naują įstatymą prieš nepilnamečių panaudojimą pornografijos pramonėje. Nepilnamečiais čia laikomi, nesulaukę 18 m. amžiaus. Įstatymas leidžia panaudoti telefoną sekimui, ar į pornografinę spekuliaciją neįtraukiami nepilnamečiai. Skleidžiantieji pornografinę medžiagą, kurioje panaudoti nepilnamečiai, gali būti baudžiami net iki 100.000 dol.

■ Havajų sostinėje Honolulu gyvena lietuvaitė seselė Marija Serafina Maziliauskaitė, Švč. Jėzaus ir Švč. Marijos Širdžių vienuolijos narė. Ji gimė 1907 m. Mergtrakių kaime, netoli Punsko. Prieš I pasaulinį karą apsigyveno Kalvarijoje, o karo metų pra-

leido Rusijoje. Po karo grįžusi į Lietuvą, 1932 m. įstojo į minėtą vienuoliją Olandijoje. Noviciatą atliko Prancūzijoje. Įžadus padarė 1935 m., taigi ateinančiais metais švęs auksinį savo vienuoliškojo gyvenimo jubiliejų. Havajuose gyvena nuo 1937 m. Čia jai visą laiką teko mokytojauti, bet dabar dėl savo amžiaus jau mokytojos pareigų nebeina. Skaito lietuviškus laikraščius, domisi Lietuvos reikalais. Jos adresas: S. Marija Seraphine, SSCC, Sacred Hearts Convent, 21 Bates St., Honolulu, Hawaii.

■ Popiežių Joną Paulių II aplankė Pietų Afrikos ministeris pirmininkas P. W. Botha ir užsienio reikalų ministeris Pik Botha. Tuoj po to Vatikanas paskelbė pareiškimą, kad rasių išskyrimas yra nederinamas su krikščionybės principu ir su žmogaus kilnumu.

■ JAV lituanistinių mokyklų auklėtiniais, pasitarus su Švietimo taryba, paskelbtas rašinio konkursas tema: "Kodėl aš turiu laikytis Dešimties Dievo įsakymų". Rašiniai iki lapkričio 1 d. turi būti pasiųsti mokytojui J. Plačiui, vaikų skyriaus redaktoriui "Drauge". Konkursą globoja Amerikos Lietuvių Taryba. Mecenatas — kun. J. Prunskis, premijos paskyręs 500 dol.

■ Paskelbtas religinio veikalo konkursas. Premija — 2000 dol., kurių viena tūkstantinė autoriui, o kita — premijuotos knygos leidyklai. Smulkesnės taisyklės bus paskelbtos vėliau. Premijos mecenatas kun. J. Prunskis.

■ Popiežių Joną Paulių II Castelgandolfe aplankė 3.000 italų jaunimo, priklausančiam sąjūdžiui "Išsilaisvinimas per bendravimą". Vyko draugiškas pokalbis su giesmėmis ir dainomis. Jaunimas išreiškė savo solidarumą ryšium su atentato prieš popiežių suaktimi. Dėkodamas popiežius pareiškė, kad tą dieną jis jautėsi lyg antru kartu gavęs gyvybę. Popiežius priminė jaunimo uždavinį: žodžiais, darbais ir visu gyvenimu liudyti žmonėms Kristų.

J. Pr.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Alė Rūta. PIRMIEJI SVETUR. Išstumtųjų dalia. "Draugo" konkurse premijuotas romanas. Viršelį piešė dail. Rasa Arbaitė. Išleido Liet. knygos klubas 1984 m. 387 psl., kaina 12 dol. Romaną praėjusiame numeryje recenzavo rašytojas Jurgis Gliuda.

Vytė Nemunėlis. MAŽŲJŲ DIENOS. Vaikų poezijos rinktinė, sudaryta iš 9 autoriaus rinkinių: Mažųjų pasaulis, Drugeliai, Kiškio kopūstai, Vyrai ir pipirai, Purienos, Dėdė rudenėlis, Gintaro kregždutė, Tėvų nameliai ir Pietų vėjelis. Gausiai iliustruota V. Stan-

čikaitės, D. Tarabildienės ir kitų dailininkų piešiniais. Knygą meniškai apipavidalino P. Jurkus. Išleido Los Angeles ateitininkai sendraugiai 1984 m. Leidimą parėmė Lietuvių Fondas, JAV LB Švietimo taryba ir kitos organizacijos bei pavieniai asmenys. 208 psl., kaina 7,50 dol. Platinimui gaunama pas leidėjus šiuo adresu: P. Grušas, 5559 Modena Pl., Agoura, CA 91301.

PAVASARIS. Čikagos aukštesniosios lituanistinės mokyklos moksleivių metraštis (1983-1984). Redaktoriaus Vėjas Liulevičius. Redakcinė komisija: Vilma Grabauskaitė, Andrėja Kaminskaitė, Gytis Liulevičius, Ingrida Naudžiūtė, Jonas Račkauskas, Rūta Tamošiūnaitė, Aras Tijūnėlis, Vida Urbaitė. Viršelis — Gintaro Plačo sudaryta 24 metraščių nuotraukų pynė. Užsklandos Vėjo Liulevičiaus. Išleido Čikagos aukštesniosios lituanistinės mokyklos tėvų komitetas 1984 m. 132 psl., daug iliustracijų iš mokyklos gyvenimo.

EKSKURSIJA Į AUSTRALIJA

Kaip jau buvo kelis kartus pranešta, ruošiame ekskursiją į Australiją Lietuvių dienų proga jų sostinėje Camberroje. Išskrendame Pan American linijos lėktuvu gruodžio 16 d. Pakeliui tris dienas praleisime Naujoje Zelandijoje. Aplankysime garsiąją geizerių vietovę Rotorua, susipažinsime su maorų folkloru ir papročiais. Gruodžio 22 d. atskrendame į Sydney. Čia, kas norės, galės pasilikti ilgiau, o kiti galės vykti pas savo gimines ar pažįstamus į kitus miestus. Lietuvių dienos bus Camberroje nuo Kalėdų iki Naujųjų metų. Kas nemano apsistoti pas gimines ar pažįstamus, bet nori viešbučių Sydney, Camberroje ar kur nors kitur, tegul tuoj mums praneša, nes vėliau gali nebūti vietos. Iš Sydney išskrendame atgal sausio 3 d. Pakeliui sustojame trimis dienoms Havajuose. Grįžtame į Čikagą sausio 7 d. anksti iš ryto.

Kas nori su mumis vykti į Australiją, perskaitę šį pranešimą, nelaukdami nė vienos dienos, tuoj praneškite šiuo adresu: American Travel Service Bureau, 9727 S. Western Ave., Chicago, IL 60643. Tel. (312) 238-9787. Gavę jūsų pranešimą, tuoj išsiųsime registracijos lapus. Jau esame šiek tiek susivėlavę su viešbučių ir lėktuvų rezervacijomis, tad kurie norite kuriame nors mieste gauti viešbučius ir lėktuvų rezervacijas iš Sydney į bet kurį kitą miestą, kaip galima greičiau praneškite.

Kelionė su viešbučiais ir ekskursijomis Naujojoje Zelandijoje ir Havajuose kainuos iš Čikagos apie 2400-2500 dol., o iš Kalifornijos — trimis šimtais pigiau.

“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” KONKURSAS

Skelbiame dvidešimt šeštąjį straipsnio konkursą suaugusiems ir jaunimui.

Suaugusiems yra siūlomos šios temos: 1. **Mūsų išeivijos religinio ir tautinio gyvenimo skersinis pjūvis** (angl. cross-section). 2. **Dėl ko šeimos skiriasi**. 3. **Pavyzdžio reikšmė ir galia**.

Suaugusiųjų straipsniai turi būti ne ilgesni kaip 10 mašinėlė rašytų puslapių, o jaunimo — ne mažiau kaip 2 mašinėlė rašyti puslapiai (bet pageidaujama ir ilgesnių). Straipsniai pasirašomi slapyvardžiu ir kartu su straipsniu į voką įdedamas uždaras vokelis su tikrąja autoriaus pavarde, adresu ir telefonu. Straipsniai turi pasiekti redakciją iki vasario mėn. 1 dienos. Laimėtojams premijos bus įteiktos “Laiškų lietuviams” renginyje kovo mėn. 10 d.

Suaugusiųjų konkurse numatytos tokios premijos: I — 150 dol., II — 100 dol., III — 80 dol., IV — 70 dol. Jaunimo konkurse: I — 100 dol., II — 80 dol., III — 70 dol., IV — 50 dol. Vertinimo komisija, reikalui esant, gali ir kitaip paskirstyti premijas.

Premijų mėcenatai: Juozas Vembrė — 200 dol., Jonas Veselka — 150 dol., Elena Antanaitienė — 100 dol., Ona Požarniukaitė — 100 dol., Stefanija Rudokienė — 50 dol. Taigi dar trūksta 100 dol.

Nuoširdi padėka “LAIŠKŲ LIETUVIAMS” rėmėjams

100 dol. auoko kun. J. Gutauskas.

18 dol. auoko R. Čemarka.

Po 12 dol. auoko I. Rimkūnienė, T. Vildžius.

10 dol. auoko O. Čerškienė.

8 dol. auoko B. Aras.

Po 7 dol. auoko: B. Tamošiūnienė ir S. Matulevičius.

Po 6 dol. auoko: J. Jakševičienė, B. Žemaitienė, V. Bildušas, V. Alyta.

Po 5 dol. auoko: E. Marčiulionienė, M. Žeimys, V. Rutkauskienė.

Po 4 dol. auoko: S. Judkūnienė, A. Misiūnas, B. Čiurienė, L. Ragas, J. Talandis, B. Simonaitienė, S. Pusvaškis, J. Vilutis, M. Galeckienė.

Po 2 dol. auoko: D. Eidukienė, F. Mackevičienė, V. Knyvaitė, V. Gliosas, O. Undraitis, N. Gabienė, J. Masilionis, M. Bumbulienė.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Nijolė Užubalienė, Gediminas Vakarlis. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Telef. 737-8400. Nėkalto Prasiđėjimo Šv. Marijos Seserų spaustuvė, Putnam CT 06260. Metinė prenumerata — 8 dol., atskiras numeris — 80 centų.